ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΤΕΤΑΡΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΑΠΟΦΑΣΗ

Αρ. Αίτησης 49247/08

Niazi Kazali και Hakan Kazali κατά Κύπρου

και 8 άλλες αιτήσεις

(βλ. συνημμένο κατάλογο)

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Τέταρτο Τμήμα), συνεδριάζον στις 6 Μαρτίου 2012 σε τμήμα στη σύνθεση του οποίου μετείχαν οι:

Lech Garlicki, ο Πρόεδρος,
David Thór Björgvinsson,
Päivi Hirvelä,
Γιώργος Νικολάου,
Ledi Bianku,
Nebojša Vučinić,
Vincent A. De Gaetano, οι δικαστές,

και ο Fatoş Aracı, Αναπληρωτής Γραμματέα του Τμήματος, Έχοντας υπ' όψιν τις ανωτέρω αιτήσεις, οι οποίες υποβλήθηκαν στις 8 Οκτωβρίου 2008, 8 Οκτωβρίου 2008, 2 Αυγούστου 2005, 30 Δεκεμβρίου 2005, 14 Αυγούστου 2006, 13 Δεκεμβρίου 2006, 8 Οκτωβρίου 2005, την 1η Ιανουαρίου 2005 και τις 13 Ιανουαρίου 2005.

Έχοντας υπ' όψιν τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν από την εναγόμενη Κυβέρνηση και τις παρατηρήσεις εις απάντηση, τις οποίες υπέβαλαν οι αιτητές,

Έχοντας υπ' όψιν τις περαιτέρω πληροφορίες που υποβλήθηκαν από την εναγόμενη Κυβέρνηση στο αίτημα του Επιμελητηρίου και τις παρατηρήσεις των αιτητών εις απάντηση,

Έχοντας υπ' όψιν τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν από την Κυβέρνηση της Τουρκίας ως παρεμβαίνον μέρος,

Και αφού διαβουλεύτηκε, αποφασίζει ως εξής:

ΤΑ ΓΕΓΟΝΑΤΑ

Οι αιτητές:

49247/08 Ο Niazi Kazali γεννήθηκε το 1922 και είναι κάτοικος Κερύνιας, "Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου" (εφεξής "ΤΔΒΚ") και έχει βρετανική και κυπριακή υπηκοότητα. Ο Hakan Kazali γεννήθηκε το 1947, είναι κάτοικος της πόλης Νόρφολκ του Ηνωμένου Βασιλείου και έχει βρετανική και κυπριακή υπηκοότητα.

49307/08 Ο Esat Mustafa γεννήθηκε το 1953, είναι κάτοικος της πόλης Enfield, Ηνωμένο Βασίλειο και έχει βρετανική και κυπριακή υπηκοότητα.

Η Nafia Mustafa γεννήθηκε το 1933, είναι κάτοικος Λευκωσίας, «ΤΔΒΚ» και έχει κυπριακή υπηκοότητα.

Η Zeka Mustafa γεννήθηκε το 1956, είναι κάτοικος Λονδίνου, Ηνωμένο Βασίλειο και έχει κυπριακή υπηκοότητα.

Ο Kenan Mustafa γεννήθηκε το 1951, είναι κάτοικος Λευκωσίας, «ΤΔΒΚ» και έχει κυπριακή υπηκοότητα.

Ο Enis Bolcocuk γεννήθηκε το 1981, είναι κάτοικος Μόρφου (Güzyelyurt), «ΤΔΒΚ» και έχει κυπριακή υπηκοότητα.

Η Sabiha Aslanturk γεννήθηκε το 1960, είναι κάτοικος Μόρφου (Güzyelyurt), «ΤΔΒΚ» και έχει κυπριακή υπηκοότητα.

Η Safiye Kansal γεννήθηκε το 1962, είναι κάτοικος Αμμοχώστου, «ΤΔΒΚ» και έχει κυπριακή υπηκοότητα.

Ο Gokcen Mustafa γεννήθηκε το 1964, είναι κάτοικος Λευκωσίας, «ΤΔΒΚ» και έχει κυπριακή υπηκοότητα.

30792/05 Ο Alp Z. Nouri γεννήθηκε το 1931, είναι κάτοικος της πόλης Μέσα, Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και έχει κυπριακή υπηκοότητα.

Η Keray F. Nouri γεννήθηκε το 1933, είναι κάτοικος της πόλης Φοίνιξ, Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και έχει αμερικανική υπηκοότητα.

1760/05 Ο Savash Kamil γεννήθηκε το 1948, είναι κάτοικος Λονδίνου, Ηνωμένο Βασίλειο και Βρετανός υπήκοος.

Εκπροσωπούνται ενώπιον του Δικαστηρίου από τους δικηγόρους, κύριο Z. Necatigil και κυρία Sulen Karabacak, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στη Λευκωσία.

4080/06 Ο Erdogan Durmus γεννήθηκε το 1934, είναι κάτοικος Αμμοχώστου, «ΤΔΒΚ» και είναι Κύπριος υπήκοος.

34776/06 Ο Ali Osman γεννήθηκε το 1937, είναι κάτοικος Αμμοχώστου, «ΤΔΒΚ» και είναι Κύπριος υπήκοος.

Εκπροσωπούνται ενώπιον του παρόντος Δικαστηρίου από τον κύριο A. Yesilada, ο οποίος ασκεί το επάγγελμα του δικηγόρου στη Λευκωσία.

1545/07 Ο Hassan Houssein Chakarto γεννήθηκε το 1936, είναι κάτοικος στην πόλη Banstead του Ηνωμένου Βασιλείου και είναι Βρετανός υπήκοος.

Η Necla Cagis γεννήθηκε το 1950 είναι κάτοικος Μόρφου (Güzyelyurt), «ΤΔΒΚ» και έχει κυπριακή υπηκοότητα.

Ο Mumin Cakartas γεννήθηκε το 1941, είναι κάτοικος Μόρφου (Güzyelyurt), «ΤΔΒΚ» και έχει κυπριακή υπηκοότητα.

Η Gokcen Bayar γεννήθηκε το 1939, είναι κάτοικος Μόρφου (Güzyelyurt), «ΤΔΒΚ» και έχει κυπριακή υπηκοότητα.

Εκπροσωπούνται ενώπιον του παρόντος Δικαστηρίου από τον κύριο A. Aksu, ο οποίος ασκεί το επάγγελμα του δικηγόρου στην Άγκυρα.

38902/05 Η Aiten Abni γεννήθηκε το 1934, είναι κάτοικος Λευκωσίας, «ΤΔΒΚ» και έχει κυπριακή υπηκοότητα.

3240/05 Ο Niyazi Salih, γεννήθηκε το 1957, είναι κάτοικος της πόλης Turnford, Ηνωμένο Βασίλειο και έχει βρετανική υπηκοότητα.

Εκπροσωπούνται ενώπιον του παρόντος Δικαστηρίου από τον κύριο Μ. Γεωργίου, ο οποίος ασκεί το επάγγελμα του δικηγόρου στη Λευκωσία.

Α. Οι συνθήκες της υπόθεσης

1. Αίτηση υπ' αρ.. 49247/08 και 49307 Kazali και 49307/08 Mustafa και Άλλοι

1. Η αίτηση υπ' αρ. 49247/08 αφορά σε οικόπεδο (οικία με αμπέλι και οπωροφόρα δέντρα) στο χωριό Βροΐσια. Οι αιτητές μετακόμισαν στη Λάρνακα το 1954 και ενοικίασαν την ιδιοκτησία τους στο χωριό Βροΐσια. Οι αιτητές συνέχισαν να επισκέπτονται το χωριό κατά τους καλοκαιρινούς μήνες έως το 1964, όταν οι κάτοικοι του χωριού Βροΐσια εγκατέλειψαν το χωριό λόγω των επικαλούμενων πράξεων βίας από Ελληνοκύπριους.

2. Ο Niazi Kazali κατοικεί αυτήν την περίοδο σε ελληνοκυπριακή ιδιοκτησία. Ο Hakan Kazali διαμένει στο εξωτερικό.

3. Η αίτηση υπ' αρ. 49307/08 αφορά σε περισσότερα οικόπεδα (μία οικία με αμπέλια και οπωροφόρα δέντρα) που βρίσκονται επίσης στο χωριό Βροΐσια, περιουσία η οποία κληρονομήθηκε από τους αιτητές από αποθανόντα συγγενή τους το 1995. Οι αιτητές (με εξαίρεση τον πέμπτο αιτητή) εγκατέλειψαν την περιουσία τους το 1964, λόγω των επικαλούμενων πράξεων

βίας από Ελληνοκύπριους (η αποθανούσα μητέρα του πέμπτου αιτητή εγκατέλειψε επίσης το χωριό Βροΐσια το 1964).

4. Οι Esat Mustafa και Zέκα Mustafa διαμένουν σήμερα στο εξωτερικό. Οι Nafia Mustafa, Κενάν Mustafa, Enis Bolcocuk, Sabiha Aslanturk και Safiye Kansal διαμένουν σε ελληνοκυπριακή ιδιοκτησία. Ο Gokcen Mustafa διαμένει σε τουρκοκυπριακή ιδιοκτησία.

5. Οι αιτητές ισχυρίζονται ότι οι περιουσίες τους κάηκαν κατά ή περίπου το έτος 1964.

6. Μαζί με άλλους πρώην κατοίκους του χωριού Βροΐσια, οι αιτητές ίδρυσαν την Ενωση Βροΐσια (Yağmuralan) ("η Ένωση"), η οποία έχει την έδρα της στην Αγγλία. Στις 30 Μαρτίου 2004, η Ένωση υπέβαλε παρατηρήσεις προς τον Υπουργό Εσωτερικών της Κύπρου μέσω της Υπάτης Αρμοστείας στο Λονδίνο, αξιώνοντας την επιστροφή του χωριού στους νόμιμους ιδιοκτήτες, καθώς και αποζημίωση. Στις 6 Μαΐου 2004, η Υπάτη Αρμοστεία της Κύπρου στο Λονδίνο απάντησε ότι το Υπουργείο Εσωτερικών άρχισε να εξετάζει το αίτημα. Στην επιστολή ανέφερε επίσης, ότι σύμφωνα με το Υπουργείο Εσωτερικών, δυνάμει του περί Τουρκοκυπριακών Περιουσιών (Διαχείριση και Άλλα Θέματα) Νόμου 139/91 (βλ. παρ. 40-48 κατωτέρω), όλες οι Τουρκοκυπριακές περιουσίες, οι οποίες είχαν εγκαταλειφθεί στις ελεύθερες περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας, τέθηκαν υπό τη διαχείριση του Κηδεμόνα των Τουρκοκυπριακών Περιουσιών και ότι εφόσον το «κυπριακό» παραμένει άλυτο, οι ιδιοκτήτες των εν λόγω ακίνητων περιουσιών, δεν μπορούν να ασκήσουν τα δικαιώματά τους σε σχέση με αυτές τις περιουσίες.

7. Στις 12 Ιανουαρίου 2006, ο Υπουργός Εσωτερικών απάντησε στις παρατηρήσεις της Ένωσης, δηλώνοντας ότι:

> "... καμία ζημία δεν προκλήθηκε στις περιουσίες των Τ / Κ κατοίκων του χωριού Βροΐσια και ούτε οποιαδήποτε απώλεια ζωής από όργανα της Κυπριακής Δημοκρατίας.
>
> ...

Το χωριό Βροΐσια εγκαταλείφθηκε οικειοθελώς από τους Τ/Κ κατοίκους τους στις αρχές του 1964 ... Ό,τι έχει επιζήσει από τα κτήρια σήμερα είναι ερείπια. Η καταστροφή οφείλεται κυρίως στην εγκατάλειψη και την παρέλευση του χρόνου. "

8. Σημείωσε ότι η γη παρέμεινε αχρησιμοποίητη και ανεκμετάλλευτη από τη στιγμή που το χωριό εγκαταλείφθηκε. Ενημέρωσε ότι το Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας θα μπορούσε να παράσχει πληροφορίες για τις περιουσίες, κατόπιν αιτήματος. Κατέληξε, αναφέροντας εκ νέου:

"... όλες οι Τ/Κ περιουσίες σε περιοχή, που βρίσκεται υπό τον έλεγχο της Κυπριακής Δημοκρατίας, τέθηκαν υπό τη φροντίδα του Υπουργού Εσωτερικών, ο οποίος ενεργεί ως Κηδεμόνας των Τ/Κ περιουσιών, δυνάμει των διατάξεων των Περί Τ/Κ Περιουσιών (Διαχείριση και Αλλα Θέματα) (Προσωρινές Διατάξεις) Νόμων του 1991-2003. Θα παραμείνει έτσι έως ότου τερματιστεί η έκρυθμη κατάσταση, η οποία δημιουργήθηκε εξαιτίας της τουρκικής εισβολής και κατοχής του 1974. "

9. Οι αιτητές στην αίτηση υπ' αριθ. 49247/08, έλαβαν εν συνεχεία βεβαίωση έρευνας και, στις 4 Αυγούστου 2006, ο πρώτος αιτητής μεταβίβασε το μερίδιό του στο γιο του, το δεύτερο αιτητή.

2. Αίτηση υπ'αρ.. 30792/05 Nouri

10. Τα παράπονα αφορούν σε περιουσία, συμπεριλαμβανομένου ενός αρχοντικού στη Λάρνακα, το οποίο μεταβιβάστηκε στους αιτητές το 1994, με δωρεά από τη μητέρα τους, η οποία απέκτησε την Αμερικανική υπηκοότητα από το 1939. Το αρχοντικό καταστράφηκε κατά τις επικαλούμενες πράξεις βίας από Ελληνοκύπριους το 1964. Έκτοτε έχουν οικοδομηθεί επί του ακινήτου μια κατοικία, ένα κατάστημα και ένα εστιατόριο / μπαρ, χωρίς τη συγκατάθεση των αιτητών.

11. Οι Alp και Keray Nouri διαμένουν σήμερα στο εξωτερικό. Ο Alp Nouri διαμένει σε ελληνοκυπριακή ιδιοκτησία, όταν επισκέπτεται την «ΤΔΒΚ».

12. Οι αιτητές ανέθεσαν σε δικηγόρο στη Λάρνακα να μεταβιβάσει τον τίτλο ιδιοκτησίας του ακινήτου στο όνομά τους. Ο νέος τίτλος ιδιοκτησίας εκδόθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2007.

3. Αιτήσεις υπ' αρ.. 4080/06 Durmus και 34776/06 Osman

13. Η αίτηση υπ' αρ.. 4080/06 αφορά σε περιουσία στο χωριό Μαρί (αμπελώνες και ένα πηγάδι). Τον Αύγουστο του 1974, ο αιτητής πιάστηκε αιχμάλωτος και απελευθερώθηκε βόρεια της Πράσινης Γραμμής και δεν μπόρεσε να επιστρέψει στην περιουσία του.

14. Ο αιτητής διαμένει σε οικία χτισμένη σε ελληνοκυπριακή ιδιοκτησία.

15. Στις 30 Απριλίου 1992 δημοσιεύθηκε ειδοποίηση για απαλλοτρίωση στην Επίσημη Εφημερίδα της Κυπριακής Δημοκρατίας, υποδεικνύοντας ότι μέρος της περιουσίας του αιτητή θα υφίστατο αναγκαστική απαλλοτρίωση από την Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου. Στις 11 Σεπτεμβρίου 1992 δόθηκε στη δημοσιότητα το διάταγμα απαλλοτριώσεως, και στις 18 Φεβρουαρίου 1993 η Αρχή Ηλεκτρισμού προσέφερε αποζημίωση για την υποχρεωτική απαλλοτρίωση. Στις 17 Νοεμβρίου 1993 η προσφερόμενη αποζημίωση έγινε δεκτή από τον Κηδεμόνα εκ μέρους του αιτητή και το συμφωνηθέν ποσό κατατέθηκε από την Αρχή Ηλεκτρισμού σε ειδικό ταμείο στις 22 Ιουλίου 1994.

16. Στις 28 Φεβρουαρίου 2003 δημοσιεύθηκε ανακοίνωση για απαλλοτρίωση του υπόλοιπου μέρους της περιουσίας του αιτητή στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας. Στις 4 Ιουλίου 2003, δημοσιεύθηκε διάταγμα απαλλοτρίωσης και στις 23 Σεπτεμβρίου 2003 έγινε προσφορά για αποζημίωση.

17. Η αίτηση υπ'αρ.. 34776/06 αφορά σε περιουσία στα Κελιά της Επαρχίας Λάρνακας (τρεις οικίες, μια εκ των οποίων κατείχε ο ίδιος, και ένα οικόπεδο με δέντρα). Ο αιτητής εγκατέλειψε την περιουσία του στα μέσα Αυγούστου 1974 λόγω των επικαλούμενων πράξεων βίας από Ελληνοκύπριους.

18. Ο αιτητής διαμένει σε τουρκοκυπριακή περιουσία.

19. Στις 22 Νοεμβρίου 2007 εκδόθηκε διάταγμα επίταξης από την Κυπριακή Εθνική Φρουρά σε σχέση με μέρος της περιουσίας του αιτητή. Η προσφορά για αποζημίωση από το Υπουργείο Άμυνας εκκρεμεί. Το υπόλοιπο της περιουσίας χρησιμοποιείται από Ελληνοκύπριο για γεωργικούς σκοπούς.

20. Στις 9 Αυγούστου 2005 ο δικηγόρος των προσφευγόντων απέστειλε επιστολή προς την Υπηρεσία Διαχείρισης Τουρκοκυπριακών Περιουσιών του Υπουργείου Εσωτερικών, στην οποία εσώκλειε τους τίτλους ιδιοκτησίας και ζητούσε την επιστροφή των ακινήτων καθώς και αποζημίωση. Στις 31 Αυγούστου 2005 έλαβε απάντηση από τον Αναπληρωτή Διευθυντή της Υπηρεσίας Διαχείρισης Τουρκοκυπριακών Περιουσιών, η οποία είχε ως ακολούθως:

> "... οι Τουρκοκυπριακές Περιουσίες, οι οποίες εγκαταλείφθηκαν ως αποτέλεσμα της τουρκικής εισβολής και κατοχής, έχουν περιέλθει υπό τη διαχείριση και φροντίδα του Κηδεμόνα των Τουρκοκυπριακών Περιουσιών, σύμφωνα με τις διατάξεις του Περί Τουρκοκυπριακών Περιουσιών (Διαχείριση και Άλλα Θέματα) (Προσωρινές Διατάξεις) Νόμου αρ. 139/91.
>
> Σύμφωνα με τον ανωτέρω Νόμο, ο Υπουργός Εσωτερικών έχει οριστεί ως ο Κηδεμόνας όλων των Τουρκοκυπριακών Περιουσιών και όλες οι εγκαταλειφθείσες περιουσίες έχουν περιέλθει υπό τη διαχείρισή του με στόχο την ικανοποίηση των αναγκών των προσφύγων.
>
> Εν όψει των ανωτέρω, με λύπη μου σας πληροφορώ ότι η αίτησή σας δεν μπορεί επί του παρόντος να εξετασθεί. Οιοδήποτε θέμα εκκρεμεί θα εξετασθεί και διευθετηθεί με την οριστική λύση του Κυπριακού Προβλήματος. . "

21. Οι αιτητές δεν κίνησαν αγωγή ενώπιον του Επαρχιακού Δικαστηρίου ώστε να αξιώσουν το ποσό της καταβληθείσας αποζημίωσης σε σχέση με τις εν λόγω αναγκαστικές απαλλοτριώσεις .

4. Αίτηση υπ'αρ.. 1545-1507 Chakarto και Άλλοι

22. Η αίτηση αφορά σε περιουσία αποτελούμενη από ένα αμπελώνα και ένα κέντρο επιχειρήσεων, το οποίο περιλαμβάνει 15 καταστήματα και τρεις κατοικίες στη Λεμεσό. Οι αιτητές ισχυρίζονται ότι μεταφέρθηκαν βορείως της Πράσινης Γραμμής στη Λευκωσία το 1974, συνεπεία της απειλής κατά της ζωής τους ύστερα από τα γεγονότα του Ιουλίου του 1974 και την απαγωγή και εξαφάνιση του συζύγου της τέταρτης αιτήτριας, τον Αύγουστο του 1974. Οι αιτητές δεν μπόρεσαν να επιστρέψουν στις περιουσίες τους.

23. Ο Hassan Houssein Chakarto κατοικεί στο εξωτερικό, αλλά ενοικιάζει σήμερα οικία στην "ΤΔΒΚ", χτισμένη σε ελληνοκυπριακή ιδιοκτησία. Οι Necla Cagis, Mumin Cakartas και Gokcen Bayar διαμένουν σε ελληνοκυπριακή ιδιοκτησία.

24. Τον Απρίλιο του 2003 ένας εκ των αιτητών επέστρεψε στη Λεμεσό. Η ακίνητη περιουσία βρισκόταν εντός περιφραγμένου χώρου και σε κακή κατάσταση. Οι αιτητές ζήτησαν πληροφορίες σχετικά με την περιουσία, χωρίς όμως επιτυχία. Εν συνεχεία, διόρισαν δικηγόρο, ο οποίος, τον Ιούνιο του 2003, απέστειλε επιστολή προς την Υπηρεσία Διαχείρισης Τουρκοκυπριακών Περιουσιών του Υπουργείου Εσωτερικών, όπου εσώκλειε τους τίτλους ιδιοκτησίας και ζητούσε επιστροφή της περιουσίας και αποζημίωση. Στις 19 Ιουλίου 2003, έλαβε απάντηση με όρους ανάλογους με εκείνους που έλαβαν οι αιτητές στις αιτήσεις 4080/06 και 34776/06 (βλ. ανωτέρω παρ. 20).

5. Αίτηση υπ'αρ.. 38902/05 Abni

25. Η αίτηση αφορά σε δύο κατοικίες στην Πάφο, τις οποίες κληρονόμησε η αιτήτρια από τους γονείς της. Ενοικίασε τις εν λόγω κατοικίες για ορισμένο χρονικό διάστημα μετά τη μετακίνησή της στη Λευκωσία. Ύστερα από τα γεγονότα του καλοκαιριού του 1974 δεν μπόρεσε να συλλέξει το ανάλογο ενοίκιο, καθώς δεν ήταν σε θέση να επισκεφθεί την ιδιοκτησία της. Το 2003 επισκέφθηκε τις δύο κατοικίες της, καθώς και δύο οικόπεδα που είχε αγοράσει με τον σύζυγό της. Είχαν ενοικιαστεί σε εκτοπισμένους Ελληνοκύπριους από την Κυπριακή Κυβέρνηση από το 1974.

26. Η αιτήτρια διαμένει σήμερα σε τουρκοκυπριακή περιουσία.

27. Η αιτήτρια ουδέποτε υπέβαλε αίτηση ενώπιον του Κηδεμόνα για να ζητήσει επιστροφή της περιουσίας της. Θεώρησε ότι υπό το φως της νομολογίας του Ανωτάτου Δικαστηρίου, οποιαδήποτε νομική ενέργεια θα ήταν αναποτελεσματική.

6. Αίτηση υπ'αρ.. 1760-1705 Kamil

28. Η αίτηση αφορά σε οικόπεδο (μια οικία με οπωροφόρα δέντρα) στο χωριό Μαρί, το οποίο εν μέρει μεταβιβάστηκε στη μητέρα του αιτητή από τον παππού της μητέρας του αιτητή το 1973, με το υπόλοιπο να κληρονομείται μετά το θάνατό του σε απροσδιόριστη ημερομηνία. Ο παππούς του αιτητή αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την περιουσία του το 1974 λόγω των επικαλούμενων πράξεων βίας από Ελληνοκύπριους. Ο αιτητής κληρονόμησε την περιουσία μετά το θάνατο της μητέρας του.

29. Ο αιτητής, ο οποίος διαμένει στο εξωτερικό, δεν προέβη σε κανένα διάβημα προκειμένου να ανακτήσει την περιουσία του.

7. Αίτηση υπ'αρ.. 3240/05 Salih

30. Η αίτηση αφορά σε περιουσία (συμπεριλαμβανομένης μιας οικίας) στη Λεμεσό, η οποία ανήκε στον πατέρα του αιτητή. Ο πατέρας του αιτητή εγκατέλειψε το ακίνητο το 1959 ύστερα από στρατιωτική απόσπαση στο Ηνωμένο Βασίλειο και έτσι η οικία παρέμεινε άδεια. Δεν είχε καμία πρόσβαση στην ιδιοκτησία του από το 1974.

31. Ο αιτητής διαμένει στο εξωτερικό.

32. Στις 13 Φεβρουαρίου 2001, μετά το θάνατο του πατέρα του, ο αιτητής απέστειλε επιστολή στο Κτηματολόγιο της Κυπριακής Δημοκρατίας, ζητώντας πληροφορίες σχετικά με την εν λόγω ακίνητη περιουσία. Ο Κηδεμόνας έδωσε

τη συγκατάθεσή του για μεταβίβαση της περιουσίας στο όνομα του αιτητή στις 21 Ιανουαρίου 2005.

33. Ο αιτητής ισχυρίστηκε ότι ο ίδιος ανέθεσε σε δικηγόρο να συμβάλει στην ανάκτηση της περιουσίας του, χωρίς όμως αποτέλεσμα.

Β. Σχετική εσωτερική νομοθεσία και πρακτική

1. Το Σύνταγμα

34. Το Άρθρο 6 του Συντάγματος απαγορεύει τις διακρίσεις μεταξύ Τουρκοκυπρίων και Ελληνοκυπρίων.

35. Το Άρθρο 13 παρέχει στους πολίτες το δικαίωμα της ελεύθερης μετακίνησης εντός της νήσου καθώς και αυτό της διαμονής σε οποιοδήποτε τμήμα αυτής, με την επιφύλαξη των δια του νόμου επιβαλλομένων περιορισμών και οι οποίοι κρίνονται αναγκαίοι για σκοπούς άμυνας ή δημόσιας υγείας ή που προβλέπονται ως ποινή επιβαλλόμενη από το αρμόδιο δικαστήριο.

36. Το Άρθρο 23 προστατεύει το δικαίωμα της ιδιοκτησίας και ορίζει ότι δεν επιβάλλεται καμία στέρηση, περιορισμός ή δέσμευση του εν λόγω δικαιώματος, εκτός όπου αυτό επιβάλλεται δια του νόμου και κρίνεται απολύτως απαραίτητο προς το συμφέρον της δημόσιας ασφάλειας, της δημόσιας υγείας ή των δημοσίων ηθών ή της πολεοδομίας ή της αναπτύξεως και χρησιμοποιήσεως οιασδήποτε ιδιοκτησίας προς προαγωγή της δημοσίας ωφελείας ή προς προστασία των δικαιωμάτων τρίτων.

37. Το άρθρο 28 εγγυάται το δικαίωμα στην ίση μεταχείριση και μη διάκριση.

38. Το Άρθρο 144 επιτρέπει στα μέρη σε οποιαδήποτε δικαστική διαδικασία να θέσουν ζητήματα συνταγματικότητας οποιουδήποτε νόμου ή απόφασης. Ωστόσο, οι διατάξεις του παρόντος άρθρου περιέπεσαν σε αχρηστία μετά τα διακοινοτικά προβλήματα του 1963 και η διαδικασία για την αναφορά σύμφωνα με την ανωτέρω διάταξη δεν εφαρμόζεται πλέον. Ο Περί της

Απονομής Δικαιοσύνης (Ποικίλαι Διατάξεις) Νόμος 33/1964 θεσπίστηκε για την αντιμετώπιση μιας κατάστασης έκτακτης ανάγκης και για να δημιουργήσει τους απαραίτητους δικαστικούς μηχανισμούς με σκοπό τη συνέχιση της απονομής της δικαιοσύνης. Βάσει του νόμου αυτού, τα δύο ανώτατα δικαστήρια, ήτοι, το Συνταγματικό Δικαστήριο και το Ανώτατο Δικαστήριο, συγχωνεύθηκαν σε ένα, το Ανώτατο Δικαστήριο της Κυπριακής Δημοκρατίας, στο οποίο μεταφέρθηκαν η δικαιοδοσία και οι αρμοδιότητες των δύο προϋπάρχοντων δικαστηρίων. Η ίδρυση και λειτουργία του νέου Ανωτάτου Δικαστηρίου κρίθηκε σύμφωνη με το Σύνταγμα, με βάση αναγνωρισμένες αρχές του Δικαίου της Ανάγκης (*Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας κατά Mustafa Ibrahim και άλλων*, (1964) CLR 195). Καθώς η διαδικασία για την αναφορά σύμφωνα με το Άρθρο 144 (1) δεν εφαρμόζεται πλέον σε περιπτώσεις άλλες από εκείνες των οικογενειακών δικαστηρίων, ζητήματα για επικαλούμενη αντισυνταγματικότητα αντιμετωπίζονται ως νομικά θέματα στη διαδικασία και υπόκεινται σε αναθεώρηση κατά τη διαδικασία της έφεσης εν ευθέτω χρόνω και σε ό, τι αφορά τα κατώτερα δικαστήρια. Όλα τα δικαστήρια, όταν έχουν ενώπιόν τους ορισμένη υπόθεση, είναι αρμόδια να εξετάσουν θέματα επικαλούμενης αντισυνταγματικότητας, όπως αυτά προκύπτουν στην εκάστοτε υπόθεση, και που είναι σημαντικά για την λήψη αποφάσεως επί οποιουδήποτε υπό εξέταση ζητήματος.

39. Το Άρθρο 146 προβλέπει την αποκλειστική δικαιοδοσία του Ανωτάτου Δικαστηρίου να αποφαίνεται επί παραπόνων κατά διοικητικών αποφάσεων που αντιβαίνουν στο Σύνταγμα ή οποιοδήποτε νόμο, καθώς και το Δίκαιο της Σύμβασης, ή που λαμβάνονται καθ' υπέρβασιν ή κατάχρησιν των αρμοδιοτήτων οποιουδήποτε οργάνου, αρχής ή προσώπου.

2. Ο περί Τουρκοκυπριακών περιουσιών Νόμος (Διαχείριση και Άλλα Θέματα) (Προσωρινές Διατάξεις) Νόμος του 1991 (όπως τροποποιήθηκε) («Νόμου 139/1991")

(α) Νόμος 139/1991 πριν από τις 7 Μάη 2010

40. Ο Νόμος 139/1991 («ο Νόμος») τέθηκε σε ισχύ, σύμφωνα με το προοίμιό του, για τη ρύθμιση της διαχείρισης των τουρκοκυπριακών περιουσιών της Κυπριακής Δημοκρατίας:

> « Επειδή, συνεπεία της μαζικής μετακίνησης του Τουρκοκυπριακού πληθυσμού ως αποτέλεσμα της Τουρκικής εισβολής στις περιοχές που κατέχονται από τις Τουρκικές δυνάμεις εισβολής και της απαγόρευσης από τις δυνάμεις αυτές της διακίνησης του πληθυσμού αυτού στις περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας, εγκαταλείφθηκαν περιουσίες που αποτελούνται από κινητή και ακίνητη ιδιοκτησία,
>
> Και επειδή για την προστασία των περιουσιών αυτών κατέστη απαραίτητη η άμεση λήψη μέτρων,
>
> Και επειδή μεταξύ των μέτρων που λήφθηκαν περιλαμβανόταν και η διαχείριση των περιουσιών αυτών από ειδική επιτροπή που συστάθηκε με διοικητικές διευθετήσεις,
>
> Και επειδή κατέστη αναγκαία η νομοθετική ρύθμιση του θέματος των Τουρκοκυπριακών περιουσιών στη Δημοκρατία. ... "

41. Στο Άρθρο 2 παρέχονται ορισμοί των σχετικών όρων που έχουν χρησιμοποιηθεί στον οικείο Νόμο:

> "έκρυθμη κατάσταση" σημαίνει τη συνέπεια της τουρκικής εισβολής δημιουργηθείσα κατάσταση η οποία εξακολουθεί να υπάρχει μέχρις ότου το Υπουργικό Συμβούλιο, με γνωστοποίηση του δημοσιευομένη στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας, ορίσει ημερομηνία λήξης της κατάστασης αυτής·
>
> "Τουρκοκύπριος" σημαίνει Τουρκοκύπριο που δεν έχει τη συνήθη διαμονή του στις ελεγχόμενες από τη Δημοκρατία περιοχές και περιλαμβάνει εταιρεία ή άλλο νομικό πρόσωπο που ελέγχεται από Τουρκοκύπριο, καθώς και το Εβκάφ·
>
> "τουρκοκυπριακή περιουσία" περιλαμβάνει κάθε ιδιοκτησία κινητή ή ακίνητη που ανήκει σε Τουρκοκύπριο και βρίσκεται στις ελεγχόμενες από τη Δημοκρατία περιοχές και περιλαμβάνει και τη βακούφικη περιουσία·

42. Το Άρθρο 3 ορίζει τη θέση του Κηδεμόνα των Τουρκοκυπριακών περιουσιών, ο οποίος πρέπει να τις διαχειρίζεται, σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου 139/1991 και να ασκεί τις αρμοδιότητες που τού χορηγούνται με

τον παρόντα Νόμο διαρκούσης της έκρυθμης κατάστασης και μέχρις ότου επιτευχθεί τελική διευθέτηση του θέματος αυτού.

43. Το άρθρο 5 ορίζει ότι:

> «.Τηρουμένων των διατάξεων του παρόντος Νόμου, κατά τη διαχείριση των τουρκοκυπριακών περιουσιών και την άσκηση των αρμοδιοτήτων που του χορηγούνται με τον παρόντα Νόμο, ο Κηδεμόνας θα έχει όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που θα είχε ο Τουρκοκύπριος ιδιοκτήτης τους:
> Νοείται ότι, παρά την τροποποίηση του βασικού νόμου με τον παρόντα Νόμο, όλες οι πράξεις ή αποφάσεις οι οποίες έγιναν ή λήφθηκαν από τον Κηδεμόνα, σύμφωνα με το βασικό νόμο, θεωρούνται ότι έγιναν ή λήφθηκαν νόμιμα.»

44. Το Άρθρο 6 καθορίζει ορισμένες ειδικές λειτουργίες του Κηδεμόνα, χωρίς επηρεασμό της γενικότητας του άρθρου 5. Οι εν λόγω λειτουργίες περιλαμβάνουν:

> (α) Διαχειρίζεται κάθε Τουρκοκυπριακή περιουσία·σύμφωνα με τις συνθήκες κάθε περίπτωσης και προς το σκοπό αυτό -
>
> (i) Εισπράττει κάθε ποσό που οφείλεται στο δικαιούχο και δίνει τις αναγκαίες αποδείξεις:
> Νοείται ότι στις περιπτώσεις συμβάσεων μίσθωσης τουρκοκυπριακής ακίνητης ιδιοκτησίας σε εκτοπισθέντες για σκοπούς στέγασης ή αυτοστέγασης σε κυβερνητικό οικισμό ή σε συνοικισμό αυτοστέγασης, οι οποίες εγγράφονται σύμφωνα με τις διατάξεις του Μέρους IV του περί Ακίνητης Ιδιοκτησίας (Διακατοχή, Εγγραφή και Εκτίμηση) Νόμου, το προβλεπόμενο μίσθωμα δε θα εισπράττεται ούτε θα θεωρείται ότι οφείλεται.
>
> (ii) Συλλέγει και διαθέτει κάθε προϊόν τέτοιας περιουσίας κατά τον επωφελέστερο για τον ιδιοκτήτη τρόπο·
>
> (iii) Προβαίνει στις αναγκαίες πληρωμές για εκπλήρωση υποχρεώσεων που αφορούν την υπό διαχείριση περιουσία·
>
> (iv) Φροντίζει για τις αναγκαίες επιδιορθώσεις, βελτιώσεις, αναπτύξεις, καλλιέργειες, φυτεύσεις ή, όπου είναι ανάγκη, τέτοιες μετατροπές της περιουσίας οι οποίες θα ήταν επωφελείς για τον ιδιοκτήτη·

(v) Κάνει διευθετήσεις, συνάπτει, τερματίζει ή ακυρώνει συμβάσεις ή αναλαμβάνει υποχρεώσεις ή επιβαρύνσεις σε σχέση προς κάθε τέτοια περιουσία και ειδικότερα εκμισθώνει αυτή με τους πιο συμφέροντες για τον ιδιοκτήτη όρους:

Νοείται ότι εάν και εφόσον συμβάσεις οι οποίες συνάπτονται μεταξύ του Κηδεμόνα και οποιουδήποτε προσώπου περιέχουν ρήτρα υπό μορφή ποινής, σε περίπτωση παράβασής τους από οποιοδήποτε από τους συμβαλλομένους θα εφαρμόζονται, σε σχέση με αυτές, οι πρόνοιες του περί Προσφορών του Δημοσίου Νόμου.

(vi) να πωλεί ή διαθέτει διαφορετικά κάθε τέτοια κινητή περιουσία η οποία υπόκειται σε φθορά ή που λόγω της φύσης της θα έπρεπε να πωληθεί ή διατεθεί προς το συμφέρον του ιδιοκτήτη·

(vii) γενικά κάμνει καθετί το οποίο ενδεχόμενα ή κατ' ανάγκη συνεπάγεται η διαχείριση Τουρκοκυπριακών περιουσιών.

...

(γ) Δέχεται επίδοση αγωγών, παραπομπών ή άλλων δικαστικών εγγράφων που αφορούν Τουρκοκυπριακή περιουσία, αντιπροσωπεύει και δεσμεύει τον ιδιοκτήτη οποιασδήποτε Τουρκοκυπριακής περιουσίας ενώπιον οποιασδήποτε δικαστικής, διοικητικής ή άλλης αρχής στη Δημοκρατία ή οπουδήποτε αλλού εκτός της Δημοκρατίας δίνει ή παραλαμβάνει γνωστοποιήσεις με βάση τις πρόνοιες οποιουδήποτε Νόμου που εφαρμόζεται αναφορικά με Τουρκοκυπριακή περιουσία και παρευρίσκεται σε επιτόπιες έρευνες και σε διαπραγματεύσεις που σχετίζονται με την περιουσία αυτή.

(δ) Διαχειρίζεται το Ταμείο Τουρκοκυπριακών περιουσιών που ιδρύεται με βάση το άρθρο 11 του παρόντος Νόμου.

...

Νοείται ότι σε περίπτωση της ακίνητης περιουσίας, ο Κηδεμόνας, κατά την άσκηση των καθηκόντων του δυνάμει του παρόντος άρθρου, δεν μπορεί να λάβει μέτρα, με αποτέλεσμα, μετά τη λήξη της λειτουργίας του παρόντος Νόμου-

(ι) Ο ιδιοκτήτης να είναι άλλος από τον ιδιοκτήτη κατά την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του παρόντος Νόμου, εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις όπου αυτό θα είναι επωφελές για τον ιδιοκτήτη ή αναγκαίο προς το δημόσιο συμφέρον, ή

(ιι) το δικαίωμα του ιδιοκτήτη σε σχέση με την περιουσία θα περιορίζεται καθ' οιονδήποτε τρόπον ή να χρεώνονται περισσότερο από ό, τι θα ήταν

απολύτως αναγκαίο ή επωφελές για την ιδιοκτησία ή τον ιδιοκτήτη ή αναγκαίο προς το δημόσιο συμφέρον”

45. Το Άρθρο 7 απαιτεί από τον Κηδεμόνα, κατά τη διαχείριση των τουρκοκυπριακών περιουσιών και την άσκηση των καθηκόντων του δυνάμει του Νόμου 139/1991, να μεριμνά για την εξυπηρέτηση των αναγκών των προσφύγων παράλληλα με την εξυπηρέτηση των συμφερόντων των ιδιοκτητών των εν λόγω περιουσιών με βάση «καθορισμένα κριτήρια».

46. Σύμφωνα με το Άρθρο 9 του Νόμου 139/1991:

«Η πληρωμή οποιουδήποτε ποσού που οφείλεται σε ιδιοκτήτη τουρκοκυπριακής περιουσίας σε σχέση με την περιουσία αυτή αναστέλλεται κατά τη διάρκεια της έκρυθμης κατάστασης που επικρατεί στην Κυπριακή Δημοκρατία λόγω της τουρκικής κατοχής."

47. Το Άρθρο 11 ορίζει ένα "Ειδικό Ταμείο":

«-(1) Ιδρύεται με τον παρόντα Νόμο και για τους σκοπούς του Νόμου αυτού Ειδικό Ταμείο με την επωνυμία "Ταμείο Τουρκοκυπριακών Περιουσιών", το οποίο βρίσκεται κάτω από τη διαχείριση του Κηδεμόνα. Στο Ταμείο κατατίθενται όλες οι εισπράξεις και από αυτό γίνονται όλες οι πληρωμές, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος Νόμου.”

48. Το Άρθρο 15 προβλέπει ότι πληρώνει οποιοδήποτε χρέος οφειλόμενο προς Τουρκοκύπριο σε οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο αντί στον Κηδεμόνα ή αποκτά κατοχή ή με οποιοδήποτε τρόπο χρήση Τουρκοκυπριακής περιουσίας κατά τρόπο διαφορετικό από ότι προβλέπεται στο Νόμο 139/ 1991 είναι ένοχο ποινικού αδικήματος και υπόκειται σε φυλάκιση που δεν υπερβαίνει τους τρεις μήνες ή σε πρόστιμο που δεν υπερβαίνει τις χίλιες λίρες ή και στις δύο αυτές ποινές.

(β) Ως προς το Νόμο 139/1991, μετά την 7η Μάη του 2010

49. Ο Νόμος 139/1991, όπως τροποποιήθηκε με το Νόμο αρ. 39 (1) του 2010, που δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα αριθ. 4240 του Συμβουλίου της 7ης Μαΐου 2010, με την εισαγωγή συμπληρωματικών διατάξεων. Το ακόλουθο εισήχθη στο τέλος του Άρθρου 3:

«Νοείται ότι στα πλαίσια άσκησης της πιο πάνω εξουσίας του να διαχειρίζεται Τουρκοκυπριακές περιουσίες διαρκούσης της έκρυθμης κατάστασης, ο Υπουργός έχει επίσης εξουσία ως διαχειριστής, να άρει με δεόντως αιτιολογημένη απόφασή του και υπό τους κατά την κρίση του κατάλληλους όρους τη διαχείριση συγκεκριμένης Τουρκοκυπριακής περιουσίας ή μέρους αυτής, αφού λάβει υπόψη σε σχέση με τη διαχείριση τις συνθήκες και περιστάσεις της κάθε περίπτωσης και σταθμίσει όλους τους σχετικούς με το θέμα αυτό παράγοντες, περιλαμβανομένου του κατά πόσο ο Τουρκοκύπριος ιδιοκτήτης της περιουσίας ή οι κληρονόμοι ή οι διάδοχοί του στον τίτλο, ανάλογα με την περίπτωση, κατέχουν περιουσία που ανήκει σε Ελληνοκύπριο στις μη ελεγχόμενες από τη Δημοκρατία περιοχές:
Νοείται περαιτέρω ότι προσμετρούν θετικά σε άρση της διαχείρισης Τουρκοκυπριακής περιουσίας, μεταξύ άλλων, οι πιο κάτω παράγοντες:

(α) Ότι πρόκειται για τη διαχείριση περιουσίας που όταν περιήλθε στο καθεστώς διαχείρισής της από τον Κηδεμόνα ο Τουρκοκύπριος ιδιοκτήτης της περιουσίας είχε τη συνήθη διαμονή του στο εξωτερικό όπου είχε μεταβεί οποτεδήποτε πριν ή μετά την τουρκική εισβολή του 1974 και ο εν λόγω ιδιοκτήτης συνεχίζει να διαμένει εκεί ή επέστρεψε ή επιστρέφει από το εξωτερικό για μόνιμη εγκατάσταση στις ελεγχόμενες από τη Δημοκρατία περιοχές**,** ή προτίθεται να επιστρέψει στις εν λόγω περιοχές,

(β) ότι πρόκειται για τη διαχείριση περιουσίας που σε οποιοδήποτε χρόνο μετά που περιήλθε στο καθεστώς διαχείρισής της από τον Κηδεμόνα ο Τουρκοκύπριος ιδιοκτήτης της περιουσίας εγκαταστάθηκε μόνιμα και συνεχίζει αδιάλειπτα να είναι μόνιμα εγκατεστημένος στις ελεγχόμενες από τη Δημοκρατία περιοχές,

(γ) ότι η υπό διαχείριση περιουσία αφορά κατοικία στην οποία διέμενε ο Τουρκοκύπριος ιδιοκτήτης και κάτοχός της πριν από την τουρκική εισβολή του 1974 και στην οποία προτίθεται να κατοικήσει προσερχόμενος από τις μη ελεγχόμενες από τη Δημοκρατία περιοχές για μόνιμη εγκατάσταση στις ελεγχόμενες από τη Δημοκρατία περιοχές.».

50. Το νέο άρθρο 6Α προστέθηκε στο Νόμο:

«(1) Η παραβίαση δικαιώματος που κατοχυρώνει η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών ή και τα Πρωτόκολλά της που κυρώθηκαν από τη Δημοκρατία λόγω της εφαρμογής πρόνοιας του παρόντος Νόμου, είναι αγώγιμη.

(2) Πρόσωπο που ισχυρίζεται ότι λόγω της εφαρμογής πρόνοιας του παρόντος Νόμου στη δική του περίπτωση παραβιάστηκε οποιοδήποτε δικαίωμα που κατοχυρώνει η πιο πάνω Σύμβαση ή και τα Πρωτόκολλά της, δικαιούται, εάν απορριφθεί σχετικό αίτημά του στον Υπουργό, να προσφύγει στο επαρχιακό δικαστήριο με αγωγή κατά της Δημοκρατίας και του Κηδεμόνα για την κατ' ισχυρισμόν παραβίαση και να αξιώσει για την παραβίαση τις θεραπείες που προβλέπονται στο παρόν άρθρο**:**
Νοείται ότι σε περίπτωση που οι αιτούμενες θεραπείες περιλαμβάνουν αξίωση του ιδιοκτήτη για διάταγμα του δικαστηρίου να του αποδοθεί περιουσία του η οποία τελεί υπό καθεστώς διαχείρισης δυνάμει του παρόντος Νόμου, η αγωγή στρέφεται επίσης κατά του προσώπου που νόμιμα κατέχει την περιουσία.

(3) Το δικαστήριο προκειμένου να κρίνει σε αγωγή δυνάμει του εδαφίου (2) κατά πόσο παραβιάστηκε το δικαίωμα του ενάγοντα εξετάζει τις περιστάσεις της υπόθεσης και λαμβάνει υπόψη τους παράγοντες που εκάστοτε λαμβάνει υπόψη το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ως σχετικούς με το υπό κρίση ζήτημα όπως προκύπτουν από τη σχετική με το θέμα νομολογία του.

(4) Σε περίπτωση που σε αγωγή δυνάμει του παρόντος άρθρου το δικαστήριο κρίνει ότι παραβιάστηκε το δικαίωμα του ενάγοντα αυτός δικαιούται σε:
(α) Αποζημιώσεις για τυχόν χρηματική ζημιά, απώλεια, έξοδα και δαπάνες που έχει αποδεδειγμένα υποστεί λόγω της παραβίασης,
(β) αποζημιώσεις για ζημιά ή βλάβη μη χρηματικής φύσης που έχει υποστεί λόγω της παραβίασης,
(γ) δικηγορικά έξοδα που αποδεδειγμένα έχει υποστεί λόγω της παραβίασης
(δ) έκδοση δεσμευτικού διατάγματος αναγνώρισης δικαιώματος δυνάμει του περί Δικαστηρίων Νόμου,

(ε) οποιαδήποτε άλλη θεραπεία που το δικαστήριο έχει εξουσία να αποδώσει κατά την άσκηση της πολιτικής του δικαιοδοσίας δυνάμει του περί Δικαστηρίων Νόμου ή οποιουδήποτε άλλου εκάστοτε σε ισχύ νόμου ή του ισχύοντος δικαίου.

(5) Για τη διαπίστωση της ζημιάς που οφείλεται στην παραβίαση κατά τα διαλαμβανόμενα στο εδάφιο (4) και τον υπολογισμό και απόδοση των δυνάμει του εν λόγω εδαφίου αποζημιώσεων, το δικαστήριο λαμβάνει υπόψη τα κριτήρια και τους παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη για το σκοπό αυτό από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων όπως προκύπτουν από την εκάστοτε νομολογία του σε υποθέσεις παραβίασης του σχετικού δικαιώματος που κατοχυρώνει η πιο πάνω Σύμβαση ή και τα Πρωτόκολλά της.

(6) Σε περίπτωση που σε αγωγή δυνάμει του παρόντος άρθρου το δικαστήριο εκδίδει διάταγμα για την απόδοση στον ενάγοντα περιουσίας που τελεί υπό καθεστώς διαχείρισης, ο Κηδεμόνας και ο νόμιμος κάτοχος της περιουσίας δικαιούνται στην αγωγή με αντίστοιχη σχετική ανταπαίτησή τους κατά του ενάγοντα, σε οποιαδήποτε ποσά εξόδων που αποδεδειγμένα έχει ο καθένας τους υποστεί για επιδιορθώσεις, βελτιώσεις, αναπτύξεις, οικοδομήσεις και μετατροπές που επέφερε στην περιουσία δυνάμει του παρόντος Νόμου:

Νοείται ότι το εν λόγω δικαίωμα του νόμιμου κατόχου είναι μόνο για έξοδα επιδιορθώσεων, βελτιώσεων, αναπτύξεων, οικοδομήσεων και μετατροπών της περιουσίας που επέφερε με την άδεια του Κηδεμόνα.

(7) Σε περίπτωση που για σκοπούς συμμόρφωσης με δικαστική απόφαση σε αγωγή δυνάμει του παρόντος άρθρου ο Κηδεμόνας αποφασίζει την άρση της διαχείρισης τουρκοκυπριακής περιουσίας, τότε δικαιούται αυτός με αγωγή κατά του ιδιοκτήτη υπέρ του οποίου εκδόθηκε η εν λόγω δικαστική απόφαση, ή κατά των κληρονόμων ή διαδόχων του στον τίτλο, ανάλογα με την περίπτωση, σε οποιαδήποτε ποσά εξόδων που αποδεδειγμένα είχε υποστεί για επιδιορθώσεις, βελτιώσεις, αναπτύξεις, οικοδομήσεις και μετατροπές που επέφερε στην περιουσία δυνάμει του παρόντος Νόμου ενόσω τελούσε υπό καθεστώς διαχείρισης:

Νοείται ότι πρόσωπο που κατείχε νόμιμα την εν λόγω περιουσία κατά το χρόνο της δικαστικής απόφασης ή της πιο πάνω απόφασης του Κηδεμόνα και αναγκάστηκε να την εγκαταλείψει ακολούθως συνεπεία της δικαστικής

απόφασης ή της άρσης της κηδεμονίας, δικαιούται με αγωγή κατά του πιο πάνω ιδιοκτήτη, των κληρονόμων και διαδόχων του στον τίτλο, σε οποιαδήποτε ποσά εξόδων που αποδεδειγμένα είχε υποστεί για επιδιορθώσεις, βελτιώσεις, αναπτύξεις, οικοδομήσεις και μετατροπές που επέφερε στην περιουσία με άδεια του Κηδεμόνα ενόσω βρισκόταν στην κατοχή του.».

3. Σχετικές εγχώριες δικαστικές αποφάσεις

(α) ***Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας κατά Muazzez Edhem Bahchecioglou και Isa Edhem (1998) 1 426 ΑΑΔ***

51. Οι ενάγοντες, Τουρκοκύπριοι οι οποίοι διέμεναν στην Αγγλία από το 1962, ήταν ιδιοκτήτες τριών οικοπέδων και μιας οικίας. Το 1976 ανεγέρθηκαν κατοικίες για στέγαση προσφύγων επί ενός εκ των τεμαχίων. Τα άλλα δύο τεμάχια καθώς και η οικία παραχωρήθηκαν σε πρόσφυγες για προσωρινή χρήση. Οι ενάγοντες καταχώρησαν πολιτική αγωγή ενώπιον του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λεμεσού, αξιώνοντας διατάγματα έξωσης, ενοίκια από την ημέρα της παράνομης επέμβασης και παραδειγματικές αποζημιώσεις.

52. Στις 29 Σεπτεμβρίου 1995, το Επαρχιακό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι ο εναγόμενος είχε διαπράξει παράνομη επέμβαση. Έκρινε ότι ο Νόμος 139/1991 δεν ήταν εφαρμόσιμος στη συγκεκριμένη υπόθεση, καθώς δεν τέθηκαν οποιαδήποτε σχετικά στοιχεία ενώπιόν του, τα οποία να τεκμηριώνουν ότι οι ενάγοντες είχαν εγκαταλείψει την περιουσία τους, συνεπεία της τουρκικής εισβολής του 1974. Το δικαστήριο απέρριψε το αίτημα των εναγόντων για παραδειγματικές αποζημιώσεις και τούς επιδίκασε συνήθεις αποζημιώσεις για παράνομη επέμβαση, σημειώνοντας ότι κατά τη διάρκεια της διαδικασίας είχαν αποσύρει το αίτημά τους για επιστροφή της κατοικίας τους. Ο Γενικός Εισαγγελέας εφεσίβαλε την εν λόγω απόφαση.

53. Εκδίδοντας την απόφασή του, το Ανώτατο Δικαστήριο παραμέρισε τα ευρήματα του πρωτόδικου δικαστηρίου σχετικά με τη μη εφαρμογή του Νόμου 139/1991 στην εν λόγω υπόθεση. Επικαλούμενο τον ορισμό του όρου "τουρκοκυπριακή" στο Άρθρο 2 του Νόμου (βλ. ανωτέρω, παρ. 41), το δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο ορισμός του «εγκαταλειφθείσα

περιουσία» είχε οριστεί από τον νομοθέτη ως ιδιοκτησία Τουρκοκύπριου, που δεν είχε τη συνήθη διαμονή του στις ελεγχόμενες από την Κυπριακή Δημοκρατία περιοχές. Η έννοια του όρου «εγκαταλειφθείσα περιουσία» ήταν σαφής και ως εκ τούτου, ο Νόμος 139/1991 ήταν εφαρμόσιμος στην υπόθεση.

54. Το Ανώτατο Δικαστήριο διέταξε την παραπομπή της υπόθεσης στο Επαρχιακό Δικαστήριο για επανεκδίκαση, ώστε να καθοριστεί το ύψος των αποζημιώσεων από την ημερομηνία της επέμβασης, όπως είχε εξακριβωθεί από το πρωτόδικο δικαστήριο έως την ημερομηνία έναρξης ισχύος του Νόμου 139/1991 την 1η Ιουλίου 1991 και να εξετασθούν κατά πόσον οι σχετικές διατάξεις του Νόμου 139/1991 ήταν σύμφωνες προς το Σύνταγμα. Σημείωσε ότι σε περίπτωση που η απάντηση στο τελευταίο ερώτημα ήταν καταφατική, τότε η αξίωση για αποζημίωση για την περίοδο μετά την 1η Ιουλίου 1991 θα έπρεπε να απορριφθεί και σε αντίθετη περίπτωση, οι αποζημιώσεις για τα ακίνητα θα έπρεπε να εκτιμηθούν για την περίοδο μετά την 1η Ιουλίου 1991.

55. Τελικά η υπόθεση συμβιβάστηκε στο στάδιο της επανεκδίκασης και έτσι το ζήτημα της συνταγματικότητας δεν αποφασίστηκε.

(β) Κίτσης κατά Γενικού Εισαγγελέα

56. Στις 20 Ιουλίου 2001, το Ανώτατο Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα ότι ο Νόμος 139/1991 παραβιάζει το Άρθρο 23 του Συντάγματος με την επ΄ αόριστον επίταξη της ιδιοκτησίας, σημειώνοντας ότι ο Νόμος δεν προβλέπει για επίταξη ή απόκτηση αλλά για διαχείριση και μόνον επί προσωρινής βάσεως.

(γ) Α. Χρ.Σολομωνίδης Ltd και λοιποί κατά του Γενικού Εισαγγελέας και του Υπουργού Εσωτερικών ενεργούντος ως Κηδεμόνα των Τουρκοκυπριακών περιουσιών

57. Ο Κηδεμόνας κίνησε αστική αγωγή για κατοχή ακίνητης περιουσίας σύμφωνα με το Νόμο 139/1991. Οι εναγόμενοι ισχυρίστηκαν ότι είχαν στην κατοχή τους τα εν λόγω ακίνητα δυνάμει της συμφωνίας που συνήψαν με το

ΕΒΚΑΦ (δημόσιο κοινωφελές ίδρυμα) και ότι η βακούφικη ιδιοκτησία εξαιρείτο από την εφαρμογή του οικείου Νόμου.

58. Στις 15 Φεβρουαρίου 2002, σε ενδιάμεση απόφασή του, το Επαρχιακό Δικαστήριο αποφάσισε ότι τα ακίνητα του ΕΒΚΑΦ δεν εξαιρούντον από την εφαρμογή του Νόμου 139/1991. Το Δικαστήριο έκρινε ότι το Άρθρο 2 του Νόμου ήταν αντίθετο προς το Άρθρο 23 του Συντάγματος, αλλά ότι θα μπορούσε να δικαιολογηθεί στη βάση του δικαίου της ανάγκης για διαχείριση και προστασία των εγκαταλειφθεισών τουρκοκυπριακών περιουσιών. Οι εναγόμενοι άσκησαν έφεση.

59. Στις 29 Σεπτεμβρίου 2003 το Ανώτατο Δικαστήριο απέρριψε την έφεση. Έκρινε ότι μετά την τουρκική εισβολή και κατοχή, το κράτος διατηρούσε το δικαίωμα να λαμβάνει μέτρα τα οποία συνεπάγονταν περιορισμό ή ακόμη και στέρηση των προβλεπόμενων από το Σύνταγμα δικαιωμάτων και ελευθεριών. Ο Νόμος 139/1991 εισήγαγε μέτρα που θα επέτρεπαν στο Κράτος να καλύψει τις ανάγκες που είχαν προκύψει εξαιτίας της τουρκικής εισβολής και, το δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα μέτρα αυτά ήταν αναγκαία και αναλογικά.

(δ) Arif Moustafa κατά του Υπουργείου Εσωτερικών (υπόθεση αρ. 125/2004)

60. Ο ενάγων, Τουρκοκύπριος, ήταν ο ιδιοκτήτης ενός ακινήτου στην επαρχία Λεμεσού από το 1963. Μετά την ψήφιση του Νόμου 139/1991, η ακίνητη ιδιοκτησία του περιήλθε στον Κηδεμόνα και χρησιμοποιείτο από δύο Ελληνοκύπριους. Τον Σεπτέμβριο του 2002, ο ενάγων μετακινήθηκε από τα κατεχόμενα στις ελεγχόμενες από την Κυπριακή Δημοκρατία περιοχές και ζήτησε να τού επιστραφεί η κατοικία του. Το αίτημά του απορρίφθηκε με την αιτιολογία ότι, συνεπεία της τουρκικής εισβολής του 1974, όλες οι τουρκοκυπριακές περιουσίες είχαν περιέλθει στον Κηδεμόνα έως την τελική διευθέτηση του κυπριακού προβλήματος.

61. Ο ενάγων καταχώρησε προσφυγή κατά της εν λόγω απόφασης ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου σύμφωνα με το Άρθρο 146 του Συντάγματος (βλ.

ανωτέρω, παρ. 39). Υποστήριξε, μεταξύ άλλων, ότι είχε το δικαίωμα να ανακτήσει την περιουσία του, καθώς ο ίδιος διέμενε στις ελεγχόμενες από τη Δημοκρατία περιοχές, επικαλούμενος το Άρθρο 2 του Νόμου (βλ. ανωτέρω, παρ. 41). Ο Γενικός Εισαγγελέας υποστήριξε ότι η «διαμονή» καθορίστηκε την ημέρα όπου ο νόμος τέθηκε σε ισχύ και όχι σε μεταγενέστερο στάδιο, έτσι ώστε από τη χρονική στιγμή που ο Κηδεμόνας ανέλαβε τη διαχείριση της τουρκοκυπριακής περιουσίας, η διαχείριση από τον Κηδεμόνα θα συνέχιζε για όσο διάστημα ο Νόμος θα βρισκόταν σε ισχύ.

62. Στις 24 Σεπτεμβρίου 2004, το Ανώτατο Δικαστήριο απέρριψε την ερμηνεία της Κυβέρνησης για το Άρθρο 2, κρίνοντας ότι μια τέτοια ερμηνεία θα συνιστούσε παράλογο, υπέρμετρο και αδικαιολόγητο περιορισμό του θεμελιώδους συνταγματικού δικαιώματος στην ιδιοκτησία. Αναφέρθηκε στο προοίμιο του Νόμου (βλ. ανωτέρω, παρ. 40) και έκρινε ότι:

> *Εξ ου και ο νομοθέτης έκρινε, όπως προκύπτει από τον ορισμό του όρου "Τουρκοκύπριος", ως το κριτήριό του, ότι μόνο στο βαθμό που οι ιδιοκτήτες των εν λόγω περιουσιών δεν κατοικούν στις ελεγχόμενες από τη Δημοκρατία περιοχές είναι αναγκαία η προστασία τους, προφανώς καθ΄ όσον εκείνες οι τουρκοκυπριακές περιουσίες των οποίων οι ιδιοκτήτες κατοικούν στις ελεγχόμενες από τη Δημοκρατία περιοχές δεν χρήζουν τέτοιας προστασίας, καθιερώνοντας έτσι ένα κριτήριο που εφαρμόζεται όχι γενικά ως προς τη μάζα των Τουρκοκυπρίων αλλά συγκεκριμένα ως προς κάθε ιδιοκτήτη. Η συνήθης διαμονή του συγκεκριμένου ιδιοκτήτη στις ελεγχόμενες από τη Δημοκρατία περιοχές, ως το κριτήριο του ίδιου του νομοθέτη, θέτει τις εν λόγω συγκεκριμένες περιουσίες στην ίδια μοίρα με όλες τις άλλες περιουσίες εκεί και αποκλείει την παρέμβαση ή περαιτέρω παρέμβαση του Κηδεμόνα στην προστασία και διαχείριση τους. Ούτως εχόντων των πραγμάτων, δεν έχει σημασία αν ο οποιοσδήποτε συγκεκριμένος ιδιοκτήτης απέκτησε τη συνήθη διαμονή του στις ελεγχόμενες από τη Δημοκρατία περιοχές πριν ή μετά από την 1.7.1991, και τοσούτο μάλλον αν επανέρχεται στη συνήθη διαμονή του εκεί και επιδιώκει να κατοικήσει στο ίδιο του το σπίτι. Σε οποιαδήποτε τέτοια περίπτωση, το ίδιο το κριτήριο του Νόμου εξαιρεί την περιουσία από τη διαχείριση του Κηδεμόνα. Και δεν είναι, περαιτέρω, ασφαλώς μόνο, για να μην αναφερθώ και στη στοιχειώδη ανθρωπιστική*

λογική, οι συνήθεις ερμηνευτικοί κανόνες που υπαγορεύουν την άποψη αυτή αλλά και θεμελιακές ερμηνευτικές αρχές που θέλουν η ερμηνεία των νόμων να συνάδει προς τα συνταγματικά δικαιώματα και να είναι αναλόγως περιοριστική. Αν ο Νόμος ερμηνεύετο άλλως ώστε να καλύπτει τη συνέχιση της διαχείρισης τουρκοκυπριακής περιουσίας μετά από την επανακαθιέρωση της συνήθους διαμονής του ιδιοκτήτη στις ελεγχόμενες από τη Δημοκρατία περιοχές, ενδεχομένως να συνιστούσε αδικαιολόγητο και υπέρμετρο, ακόμα και ως προς την ίδια την ανάγκη που ρητά αναφέρεται στο Νόμο ως δικαιολογούσα αυτόν, περιορισμό του θεμελιώδους συνταγματικού δικαιώματος της ιδιοκτησίας. Η προσέγγιση αυτή προκύπτει και από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ως προς την ισχύ της αρχής της αναλογικότητας, ως αντικειμενικού και εύλογου κριτηρίου, στους περιορισμούς που μπορεί να τεθούν στη βάση διακρίσεως κατά παράβαση του Άρθρου 14 της Σύμβασης (που αντανακλάται και στο Άρθρο 28 του Συντάγματος), αρκεί δε να αναφερθώ στην πολύ πρόσφατη απόφαση στην υπόθεση Aziz v Cyprus, 69949/01, 22.6.2004.

63. Ως εκ τούτου, το Ανώτατο Δικαστήριο επικύρωσε την προσφυγή και ακύρωσε την εν λόγω απόφαση.

64. Ο Γενικός Εισαγγελέας καταχώρησε έφεση κατά της εν λόγω αποφάσεως, αλλά στις 13 Φεβρουαρίου 2005 την απέσυρε. Η ιδιοκτησία του ενάγοντος επέστρεψε σ' αυτόν, στις 22 Φεβρουαρίου 2006.

(ε) Ali Kiamil, ως ο κληρονόμος του Kiamil Ali Riz a κατά του Υπουργού Εσωτερικών ενεργούντος ως Κηδεμόνα για την προστασία των Τουρκοκυπριακών περιουσιών (υπόθεση αρ. 133/2005)

65. Ο ενάγων, Τουρκοκύπριος στην καταγωγή, διορίστηκε διαχειριστής της περιουσίας του αποθανόντος πατέρα του, στον οποίο ανήκε το μισό μερίδιο ενός τεμαχίου γης στην επαρχία Λεμεσού, που είχε περιέλθει υπό τη διαχείριση του Κηδεμόνα. Μέρος της ακίνητης ιδιοκτησίας είχε χορηγηθεί σε πρόσφυγες για προσωρινή χρήση και μέρος αυτής είχε απαλλοτριωθεί, με τη συναίνεση του Κηδεμόνα, για σκοπούς δημοσίου συμφέροντος. Ένα ποσό σε σχέση με την αποζημίωση για αναγκαστική απαλλοτρίωση είχε κατατεθεί στο Ειδικό Ταμείο Τουρκοκυπριακών περιουσιών (βλ. ανωτέρω, παρ. 47).

Ωστόσο, η καταβολή του ποσού στον ενάγοντα ανεστάλη, σύμφωνα με το Άρθρο 9 του Ν. 139/1991, για όσο χρονικό διάστημα εξακολουθεί να υφίσταται η έκρυθμη κατάσταση (βλ. ανωτέρω, παρ. 46).

66. Ο ενάγων ζήτησε να μεταβιβαστεί η εν λόγω ιδιοκτησία στους νόμιμους κληρονόμους και να καταβληθεί το οφειλόμενο ποσό, συνεπεία της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης. Παρόλο που ο Κηδεμόνας έδωσε τη συγκατάθεσή του για έκδοση επιστολών διαχείρισης, σημείωσε ότι οι Τουρκοκύπριοι ιδιοκτήτες και οι κληρονόμοι τους δεν έχουν δικαίωμα χρήσης των περιουσιών που έχουν περιέλθει υπό τη διαχείριση του Κηδεμόνα και στους οποίους έχει απαγορευθεί η άσκηση οποιωνδήποτε δικαιωμάτων ιδιοκτησίας χωρίς την άδεια του Κηδεμόνα ενόσω διαρκεί η έκρυθμη κατάσταση, η οποία προκλήθηκε από την τουρκική κατοχή. Τόνισε, επίσης, ότι το αίτημα για καταβολή αποζημίωσης δεν θα μπορούσε να ικανοποιηθεί, καθώς, σύμφωνα με το Άρθρο 9 του Νόμου 139/91, έχουν ανασταλεί οι πληρωμές οποιωνδήποτε ποσών οφειλομένων σε ιδιοκτήτες τουρκοκυπριακής περιουσίας.

67. Ο ενάγων καταχώρησε προσφυγή, ζητώντας την ανάκτηση της περιουσίας του και υποστηρίζοντας ότι ο Νόμος 139/1991 ήταν αντίθετος προς το Άρθρο 23 του Συντάγματος και τη συνταγματική αρχή της ισότητας, καθώς και ότι η αναγκαστική απαλλοτρίωση ήταν παράνομη.

68. Στις 19 Ιανουαρίου 2007, το Ανώτατο Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή. Διαπίστωσε ότι, αφού ο ενάγων διέμενε στις κατεχόμενες περιοχές, ο Νόμος 139/1991 ήταν εφαρμόσιμος στην υπόθεση. Επιπλέον, διαπίστωσε ότι ο ενάγων δεν παρεμποδίστηκε να εκπληρώνει τις υποχρεώσεις του ως διαχειριστής της περιουσίας του αποβιώσαντος καθώς και να μοιράσει και μεταβιβάσει την περιουσία στους νόμιμους κληρονόμους. Τού στερήθηκε μόνο προσωρινά η κατοχή και η διαχείριση της περιουσίας. Ο περιορισμός αυτός δεν επηρεάζει τα δικαιώματα και τα συμφέροντά του, τα οποία θα τού χορηγούνταν, με τον τερματισμό της έκρυθμης κατάστασης

69. Το δικαστήριο απέρριψε επίσης τον ισχυρισμό του ενάγοντος ως προς την ασυμβατότητα του Νόμου 139/1991 με το Άρθρο 23 του Συντάγματος. Στο πλαίσιο αυτό παρατήρησε ότι το Κράτος, το 1974, είχε βρεθεί αντιμέτωπο με τις συνθήκες που οδήγησαν αναγκαστικά στη δημιουργία μιας κατάστασης εκτάκτου ανάγκης. Το Κράτος είχε, ως εκ τούτου, την υποχρέωση να λάβει μέτρα, ακόμη και αν αυτά περιόριζαν τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις ελευθερίες που προστατεύονται από το Σύνταγμα. Η μαζική μετακίνηση των Τουρκοκυπρίων και η εγκατάλειψη των περιουσιών τους στις ελεγχόμενες από τη Δημοκρατία περιοχές δημιούργησαν την ανάγκη για προστασία αυτών των περιουσιών προς όφελος των ιδιοκτητών τους, όπως αναφέρεται στο προοίμιο του Νόμου (βλ. ανωτέρω, παρ. 40). Η θεσμοθέτηση και ψήφιση του Νόμου ήταν απόλυτα αιτιολογημένη.

70. Ο ενάγων άσκησε έφεση. Η απόφαση επί της εφέσεως εκδόθηκε στις 15 Σεπτεμβρίου 2009. Το δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι αιτητές δεν ζήτησαν από τον Κηδεμόνα να επιστρέψει την εν λόγω ακίνητη περιουσία. Επιπλέον, παρατήρησε ότι τα ζητήματα προέκυψαν ως προς τη συνταγματικότητα του Άρθρου 9 του Νόμου 139/1991 και ενθάρρυνε τους αιτητές να προσφύγουν στα Επαρχιακά Δικαστήρια, τα οποία είχαν τη δικαιοδοσία να εξετάσουν το θέμα.

(στ) Ahmet Mulla Suleyman κατά της Κυπριακής Δημοκρατίας, μέσω (i) του Υπουργού Εσωτερικών ως Κηδεμόνα των Τουρκοκυπριακών περιουσιών και (ii) του Διευθυντή Διαχείρισης των Τουρκοκυπριακών περιουσιών (υπόθεση αριθ. 99/2005)

71. Ο ενάγων είναι Τουρκοκύπριος ο οποίος εγκατέλειψε την περιουσία του, συνεπεία των γεγονότων του 1974 και έκτοτε διαμένει στο κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου. Μέρος της περιουσίας του είχε χορηγηθεί σε πρόσφυγες για προσωρινή χρήση καθώς και μέρος της υπέστη αναγκαστική απαλλοτρίωση για κοινωφελείς σκοπούς.

72. Ο ενάγων ζήτησε αποζημίωση για το μερίδιο της περιουσίας του, που είχε υποστεί αναγκαστική απαλλοτρίωση και την επιστροφή του υπολοίπου της

περιουσίας του στα χέρια του. Τα αιτήματα απορρίφθηκαν και ο ενάγων καταχώρησε προσφυγή ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Παραπονέθηκε ότι ο Νόμος 139/1991 αντιβαίνει στα Άρθρα 6, 13, 23 και 28 του Συντάγματος (βλ. ανωτέρω, παρ.34-37) και το Άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου Αρ. 1 της Σύμβασης. Υποστήριξε επίσης ότι μετά τη χαλάρωση των περιορισμών στο θέμα της μετακίνησης από τα κατεχόμενα στις ελεγχόμενες από τη Δημοκρατία περιοχές, η έκρυθμη κατάσταση, επί της οποίας ο ανωτέρω νόμος βασίστηκε, έπαψε να υφίσταται. Στηρίχθηκε στις αποφάσεις του Δικαστηρίου στην υπόθεση *Λοϊζίδου κατά Τουρκίας*, 18 Δεκεμβρίου 1996, Recueil, 1996 VI και *Aziz κατά Κύπρου,* υπ'αρ.. 69949/01, ΕΔΑΔ 2004 V.

73. Στις 21 Μαΐου 2007 το Ανώτατο Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή. Επιβεβαίωσε την ανάγκη για προστασία των εγκαταλειφθεισών περιουσιών των Τουρκοκυπρίων και για αρωγή των εκτοπισμένων Ελληνοκυπριών, οι οποίοι έχασαν τις περιουσίες τους, συνεπεία της τουρκικής κατοχής. Η έκρυθμη κατάσταση εξακολουθεί να υφίσταται και θα τερματισθεί μόνον κατόπιν αποφάσεως του Υπουργικού Συμβουλίου επί τούτω, συμφώνως του Άρθρου 2 του Νόμου. Οι Τουρκοκύπριοι δεν έχουν στερηθεί τις περιουσίες τους, καθώς εξακολουθούν να είναι οι ιδιοκτήτες, παρότι ενόσω διαρκεί η έκρυθμη κατάσταση, τα ακίνητα βρίσκονται υπό τη διαχείριση του Κηδεμόνα. Το δικαστήριο έκρινε περαιτέρω ότι το γεγονός ότι η έκρυθμη κατάσταση εξακολουθεί να υπάρχει για τόσα χρόνια δεν επηρεάζει τον προσωρινό χαρακτήρα του Νόμου, δεδομένου ότι ο εν λόγω νόμος δεν είχε την πρόθεση να επιβάλει οποιουσδήποτε μόνιμους περιορισμούς ή να στερήσει τα δικαιώματα των νομίμων ιδιοκτητών. Τα μέτρα που υιοθετήθηκαν ήταν απολύτως αναγκαία και ανάλογα με την προς αντιμετώπιση κατάσταση.

74. Όσον αφορά το Άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου Νο 1, το δικαστήριο σημείωσε:

> " Το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης, μετά την αναγνώριση του δικαιώματος οιουδήποτε φυσικού ή νομικού προσώπου σε ειρηνική απόλαυση της περιουσίας του, αναφέρεται στις εξαιρέσεις. Το δικαίωμα παραμερίζεται για σκοπούς δημόσιου συμφέροντος και υπό τους όρους που ρυθμίζεται από το νόμο και τις γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου. Η προστασία

του άρθρου 1 δεν μειώνει το δικαίωμα του κράτους να επιβάλει τέτοιους νόμους που θεωρεί αναγκαίους προς έλεγχο της χρήσης της περιουσίας, σύμφωνα με το γενικό συμφέρον ή προς εξασφάλιση της πληρωμής φόρων ή άλλης συνεισφοράς.

Οι εξαιρέσεις του άρθρου 1 υπάρχουν στην παρούσα υπόθεση. Ο Νόμος 139/91 υπαγορεύτηκε για λόγους δημοσίου συμφέροντος, οι οποίοι είναι προφανείς. Αντίθετα στην περίπτωση της Τουρκίας η στέρηση των δικαιωμάτων της Λοϊζίδου έγινε χωρίς κανένα νομικό έρεισμα και χωρίς βέβαια την ύπαρξη οιουδήποτε νόμου. Ας μη ξεχνούμε ότι το κατεχόμενο μέρος της Κύπρου δεν αποτελεί αναγνωρισμένο από τη διεθνή κοινότητα κράτος. Εξ άλλου στην περίπτωση του Νόμου 139/91 η ιδιοκτησία παραμένει στους Τουρκοκύπριους ιδιοκτήτες και ο Κηδεμόνας απλώς έχει την ευθύνη και την αρμοδιότητα να διαχειρίζεται την περιουσία μέχρι το τέλος της έκρυθμης κατάστασης.... "

75. Ο ενάγων άσκησε έφεση ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου, αλλά η έφεση αποσύρθηκε στις 15 Ιουνίου 2010, με σκοπό την καταχώρηση αγωγής ενώπιον του Επαρχιακού Δικαστηρίου, δυνάμει του τροποποιητικού Νόμου 139/1991 (βλ. ανωτέρω, παρ. 50).

***(ζ) Şermın Kemal Balci* (έφεση 62/2008)**

76. Στις 18 Μαΐου 2010, το Ανώτατο Δικαστήριο, μετά από ακρόαση εφέσεως από το Επαρχιακό Δικαστήριο, εξέδωσε την απόφασή του σε υπόθεση κατά την οποία ο ενάγων είχε υποστηρίξει ότι ο Νόμος 139/1991 παραβίαζε το Σύνταγμα και τη Σύμβαση. Σημείωσε ότι η συνταγματικότητα του Νόμου 139/1991 ήταν στέρεα θεμελιωμένη στο πλαίσιο της κυπριακής νομολογίας, αναφερόμενο στην απόφασή του επί της υποθέσεως *Σολομωνίδη*. Το δικαστήριο απέρριψε την έφεση.

***(η) Zehra Κεμάλ και Αχμέτ Αχμέτ Nuray Κεμάλ κατά της Κυπριακής Δημοκρατίας, μέσω του Υπουργού Εσωτερικών ως Κηδεμόνα των Τουρκοκυπριακών περιουσιών* (υπόθεση αρ. 1011/2004)**

77. Οι ενάγοντες ήταν Τουρκοκύπριοι που διέμεναν στο κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου. Καταχώρησαν προσφυγή ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου κατά της αποφάσεως του Κηδεμόνα να μην τούς επιστραφεί η ακίνητη περιουσία που είχαν στη Λάρνακα, με το επιχείρημα ότι δεν είχαν εγκαταλείψει τις περιουσίες τους μετά την τουρκική εισβολή και ως εκ τούτου ο Νόμος 139/1991 δεν μπορούσε να εφαρμοστεί.

78. Στις 8 Ιουνίου 2007, το Ανώτατο Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή. Επικαλέσθηκε, μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου στις υποθέσεις *Σολομωνίδη*, *Ali Kiamil και Suleyman* (βλ. ανωτέρω παρ. 57-59, 65-70 και 71-75).

79. Στις 14 Φεβρουαρίου 2011, το Ανώτατο Δικαστήριο συνεδριάζοντας ως εφετείο απέρριψε την έφεση των εναγόντων. Ανέφερε την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση *Σόφη κατά Κύπρου* (*απόφαση διαγραφής*), αρ. 18163/04, 14 Ιανουαρίου 2010, και τη θέση της Κυβέρνησης, όπως παρουσιάστηκε ενώπιον του παρόντος Δικαστηρίου στην εν λόγω υπόθεση. Ωστόσο, το δικαστήριο δεν θεώρησε, ότι η Κυβέρνηση, στο πλαίσιο πρότασής της για φιλικό διακανονισμό αποδέχθηκε ότι ο Νόμος 139/1991 παραβίαζε τη Σύμβαση. Επίσης, έκρινε ότι το εγχείρημα τροποποίησης του Νόμου ήταν άνευ σημασίας, δεδομένου ότι η τροπολογία αφορούσε μόνο σε άρση της κηδεμονίας για ιδιοκτήτες τουρκοκυπριακών περιουσιών που διέμεναν μόνιμα στο εξωτερικό πριν ή μετά το 1974.

80. Στην προναφερθείσα υπόθεση, το δικαστήριο σημείωσε ότι το αίτημα των εναγόντων αφορούσε στην εφαρμοσιμότητα του Νόμου 139/1991 και ως εκ τούτου, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το μόνο ζήτημα που τέθηκε ήταν κατά πόσον ο Κηδεμόνας προέβη σε παράνομη επέμβαση. Το θέμα αυτό ενέπιπτε στο πλαίσιο του ιδιωτικού δικαίου και συνεπώς, δεν υπήρχε καμία δικαιοδοσία στην υπόθεση.

(ι) Özgün Ahmet Mümtaz (Soyer) κατά του Γενικού Εισαγγελέα

81. Ο ενάγων άσκησε αγωγή για παράνομη επέμβαση και επικαλέσθηκε παραβίαση των δικαιωμάτων στην ιδιοκτησία του, όπως αυτά προστατεύονται δυνάμει του Άρθρου 23 του Συντάγματος. Στις 17 Φεβρουαρίου 2011, το Επαρχιακό Δικαστήριο εξέδωσε την απόφασή του.

82. Το δικαστήριο εξέτασε κατά πόσον η περιουσία του αιτητή εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Νόμου 139/1991. Σημείωσε ότι ο Νόμος εφαρμόζεται σε ακίνητες περιουσίες, των οποίων οι ιδιοκτήτες είναι Τουρκοκύπριοι, οι οποίοι δεν έχουν τη συνήθη διαμονή τους σε ελεγχόμενη από τη Δημοκρατία περιοχή. Αναφέρθηκε στην απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην υπόθεση *Σολομωνίδης* και έκρινε ότι η απόφαση αυτή επιβεβαίωσε ότι ο Νόμος 139/1991 μπορεί να δικαιολογηθεί στη βάση του δικαίου της ανάγκης. Ο δικαστής τόνισε ότι η κυριότητα των ακινήτων δεν μεταβιβάστηκε δυνάμει του Νόμου 139/1991 και μόνο η διαχείριση εμπίπτει στη σφαίρα των αρμοδιοτήτων του Κηδεμόνα. Ως εκ τούτου, τα μέτρα δεν περιόρισαν ούτε και στέρησαν από τους ιδιοκτήτες τα δικαιώματά τους και ήταν απολύτως απαραίτητα.

83. Ως εκ τούτου, το αίτημα του ενάγοντος απορρίφθηκε.

3. Πληροφορίες σε σχέση με την εφαρμογή του Τροποποιητικού Νόμου

(α) Ως προς τις αιτήσεις για άρση της κηδεμονίας

84. Από την έναρξη ισχύος των τροποποιήσεων του Νόμου 139/1991, στις 7 Μαΐου 2010 και τις 17 Αυγούστου 2011, όταν η Κυβέρνηση παραχώρησε στατιστικά δεδομένα στο Δικαστήριο, σε σχέση με την εφαρμογή του Τροποποιητικού Νόμου, υποβλήθηκαν περίπου 115 αιτήσεις ενώπιον του Κηδεμόνα, αξιώνοντας την άρση της διαχείρισης των τουρκοκυπριακών περιουσιών.

85. 102 εκ των υποβληθεισών αιτήσεων αφορούσαν σε πωλήσεις ακινήτων σε ελληνοκύπριους αγοραστές. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η σχετική συμφωνία πώλησης καταχωρήθηκε στο Κτηματολόγιο προς περάτωση των αναγκαίων

διαδικασιών πριν από την παραπομπή στον Κηδεμόνα ώστε να αποφασιστεί η άρση ή όχι της κηδεμονίας. Εξ αυτών, 83 αιτήσεις παρέμειναν υπό την εξέταση του Κτηματολογίου. Οι υπόλοιπες 19 υποθέσεις παραπέμφθηκαν από το Κτηματολόγιο στον Κηδεμόνα προς λήψη σχετικής απόφασης.

86. Από τις 19 υποθέσεις πωλήσεων που παραπέμφθηκαν ενώπιόν του, ο Κηδεμόνας αποφάσισε να προβεί σε άρση της διαχείρισης σε δύο υποθέσεις. Και στις δύο υποθέσεις ανακλήθηκαν πρότερες αρνητικές αποφάσεις που είχαν ληφθεί πριν από τις 7 Μαΐου 2010. Ο Κηδεμόνας αρνήθηκε να άρει την κηδεμονία σε 8 υποθέσεις. Στις υπόλοιπες 9 υποθέσεις, έρευνες ως προς τα πραγματικά γεγονότα και τις περιστάσεις βρίσκονταν σε εξέλιξη.

87. Εκ των 13 υποβληθεισών αιτήσεων, που δεν αφορούσαν σε πωλήσεις, 12 υποθέσεις τέθηκαν υπό διερεύνηση από τον Κηδεμόνα ως προς τα γεγονότα και τις περιστάσεις. Αυτές οι δώδεκα υποθέσεις αφορούν σε επιστροφή ακίνητης περιουσίας (6 υποθέσεις), επιστροφή ακίνητης περιουσίας για κατάληψη από τους ιδιοκτήτες τους (2 υποθέσεις), αιτήματα για διαπραγματεύσεις αγοράς ακίνητης περιουσίας από την Κυβέρνηση (3 υποθέσεις) και σε ισχυρισμό σύμφωνα με τον οποίο η ακίνητη περιουσία δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του 139/1991 Νόμου (1 υπόθεση). Στη μοναδική υπόθεση επί της οποίας λήφθηκε απόφαση, η κηδεμονία ήρθη στο πλαίσιο συμφωνίας με τον Τουρκοκύπριο ιδιοκτήτη κατόπιν διαπραγματεύσεων για αγορά ακίνητης περιουσίας από την Κυβέρνηση επί συμφωνημένης τιμής, η οποία αντικατοπτρίζει τη σημερινή της αξία.

88. Επομένως, μπορεί να θεωρηθεί ότι από τις 32 αιτήσεις οι οποίες υποβλήθηκαν μεταξύ 7 Μαΐου 2010 και 17 Αυγούστου 2011 και τέθηκαν ενώπιον του Κηδεμόνα, οι έρευνες εξακολούθησαν να διενεργούνται σε σχέση με 21 υποθέσεις. Ως προς τις 11 περατωμένες υποθέσεις, ο Κηδεμόνας συμφώνησε να άρει τη διαχείριση των περιουσιών σε 3 υποθέσεις και αρνήθηκε να πράξει το ίδιο στις υπόλοιπες 8.

89. Ο Κηδεμόνας εξέτασε επίσης δυνάμει του Νόμου, όπως αυτός τροποποιήθηκε, 34 περαιτέρω αιτήσεις οι οποίες υποβλήθηκαν πριν από τις 7 Μαΐου 2010. Η εξέταση και των 34 αιτήσεων έχει ολοκληρωθεί.

90. Συνολικά 29 εκ των εν λόγω αιτήσεων αφορούσαν σε πωλήσεις και ο Κηδεμόνα συμφώνησε την άρση την κηδεμονία 8 υποθέσεων. Ωστόσο αρνήθηκε να πράξει το ίδιο στις υπόλοιπες 21 υποθέσεις.

91. Ο Κηδεμόνας συμφώνησε να άρει τη διαχείριση των περιουσιών σε 5 υποθέσεις που δεν αφορούσαν πώληση. Τέσσερεις εξ αυτών αφορούσαν σε συμφωνίες με Τουρκοκύπριους ιδιοκτήτες κατόπιν διαπραγματεύσεων για αγορά ακίνητης περιουσίας από την Κυβέρνηση επί συμφωνημένη τιμή που αντικατοπτρίζει τη σημερινή της αξία. Ως προς την τελευταία υπόθεση, η κηδεμονία ήρθη για σκοπούς μεταβίβασης στο πλαίσιο διαθήκης.

92. Εν ολίγοις, από τις 34 υποθέσεις που υποβλήθηκαν πριν από τις 7 Μαΐου 2010, η κηδεμονία ήρθη σε 13 ενώ δεν ήρθη στις υπόλοιπες 21 υποθέσεις.

93. Συνολικά, ο Κηδεμόνας έχει αποφανθεί επί 45 αιτήσεων μέχρι σήμερα. Σε 16 υποθέσεις, προέβη σε άρση της κηδεμονίας, ενώ στις υπόλοιπες 29 αρνήθηκε να πράξει το ίδιο.

94. Σε 13 εκ των 16 υποθέσεων στις οποίες ήρθη η κηδεμονία, οι ιδιοκτήτες είχαν τη συνήθη κατοικία τους στο εξωτερικό και δεν είχαν καταλάβει ελληνοκυπριακή ιδιοκτησία στο βόρειο τμήμα της Κύπρου. Σε 2 από αυτές τις υποθέσεις οι ιδιοκτήτες ήταν μόνιμα εγκατεστημένοι σε ελεγχόμενες από τη Δημοκρατία περιοχές. Στην απομείνουσα υπόθεση ο ιδιοκτήτης ήταν μόνιμα εγκατεστημένος στο βόρειο τμήμα της Νήσου και η άρση της κηδεμονίας έγινε, με σκοπό να επιτραπεί στο διαχειριστή της περιουσίας ενός αποθανόντος Τουρκοκύπριου ιδιοκτήτη να προβεί σε πώληση μέρους της ακίνητης περιουσίας για την κάλυψη διοικητικών εξόδων και να επιτραπεί η διανομή της περιουσίας στους κληρονόμους. Εκτός από αυτή την υπόθεση, οι λοιπές υποθέσεις στις οποίες ήρθη η κηδεμονία αφορούσαν σε πωλήσεις, είτε σε ελληνοκύπριους αγοραστές είτε στην Κυβέρνηση.

95. Και οι 29 υποθέσεις, για τις οποίες ο Κηδεμόνας αρνήθηκε να άρει τη διαχείριση των τουρκοκυπριακών περιουσιών, ήταν περιπτώσεις πωλήσεων. Σε 7 εξ αυτών, οι ιδιοκτήτες ήταν μόνιμα εγκατεστημένοι στο βόρειο τμήμα της νήσου και είχαν καταλάβει ελληνοκυπριακή ιδιοκτησία. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η κατοχή ελληνοκυπριακής ιδιοκτησίας αποτέλεσε παράγοντα που λήφθηκε υπ' όψιν από τον Κηδεμόνα, χωρίς ωστόσο να είναι στις περισσότερες περιπτώσεις. ο μοναδικός παράγοντας προς εξέταση. Σε 5 υποθέσεις οι ιδιοκτήτες ισχυρίστηκαν ότι είχαν τη συνήθη διαμονή τους στο εξωτερικό, χωρίς ωστόσο να καταστεί εφικτή η τεκμηρίωση του εν λόγω ισχυρισμού, μολονότι τούς ζητήθηκε να παράσχουν τέτοια τεκμήρια. Σε 5 περιπτώσεις, οι ιδιοκτήτες παρέλειψαν να προσκομίσουν πληροφορίες σε σχέση με τον τόπο διαμονής τους παρά το γεγονός ότι τούς είχαν ζητηθεί περαιτέρω λεπτομέρειες. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η παράλειψη παροχής τέτοιων πληροφοριών ήταν παράγοντας που ο Κηδεμόνας έλαβε υπ' όψιν, καθώς ενδεχομένως να είχαν καταλάβει ελληνοκυπριακή ιδιοκτησία στο βόρειο τμήμα του νησιού. Δεν ήταν, όμως, ο μόνος παράγοντας. Οι άλλοι σχετικοί παράγοντες συμπεριλάμβαναν τις χαμηλές τιμές πώλησης που έδειχναν ότι οι αγοραστές επιδίωκαν να επωφεληθούν από την έκρυθμη κατάσταση, ώστε να βγάλουν κέρδος εις βάρος των ιδιοκτητών. Σε 3 περιπτώσεις οι ιδιοκτήτες είχαν τη συνήθη διαμονή τους στο εξωτερικό, αλλά καταλάμβαναν ταυτόχρονα ελληνοκυπριακή ιδιοκτησία στο βόρειο τμήμα του νησιού. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η κατοχή της ελληνοκυπριακής ιδιοκτησίας ήταν ο μόνος λόγος για μη άρση της κηδεμονίας. Τέλος, σε 9 περιπτώσεις, οι ιδιοκτήτες είχαν τη συνήθη διαμονή τους στο εξωτερικό και δεν καταλάμβαναν ελληνοκυπριακή ιδιοκτησία στο βόρειο τμήμα του νησιού. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ο Κηδεμόνας ζύγισε όλους τους σχετικούς παράγοντες. Στις περισσότερες περιπτώσεις η τιμή πώλησης ήταν σημαντικά χαμηλότερη από την αγοραία αξία του ακινήτου.

(β) Ως προς την καταβολή αποζημιώσεων σε υποθέσεις που έχουν αποφασισθεί

96. Μόνο 3 από τις 45 υποθέσεις για τις οποίες αποφάσισε ο Κηδεμόνας αφορούσαν σε αξιώσεις για αποζημίωση. Σε 2 υποθέσεις, είχαν

προηγουμένως καταχωρηθεί αγωγές ενώπιον των Επαρχιακών Δικαστηρίων για καταβολή αποζημίωσης για παράνομη επέμβαση (απώλεια ενοικίων). Οι εν λόγω αγωγές αποσύρθηκαν ύστερα από άρση της κηδεμονίας. Στην απομείνουσα υπόθεση, ο αγοραστής καταχώρησε αστική αγωγή ενώπιον του Επαρχιακού Δικαστηρίου στις 16 Νοεμβρίου δυνάμει του τροποποιητικού Νόμου 2010 αξιώνοντας αποζημίωση για παραβίαση του Άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αρ. 1, ως αποτέλεσμα της απόφασης του Κηδεμόνα να μην άρει τη διαχείριση ενός ακινήτου, το οποίο υπόκειτο σε συμφωνητικό πώλησης με τους τουρκοκύπριους ιδιοκτήτες. Ο Κηδεμόνας, εν συνεχεία, συμφώνησε να άρει τη διαχείριση της περιουσίας και η αγωγή αποσύρθηκε.

(γ) Εκκρεμούσες δικαστικές υποθέσεις

97. Μετά την έναρξη ισχύος των τροποποιήσεων του Νόμου 139/1991, καταχωρήθηκαν έξι αστικές αγωγές ενώπιον του Επαρχιακού Δικαστηρίου κατά της Κυπριακής Δημοκρατίας και του Κηδεμόνα, οι οποίες επικαλούνταν παραβίαση του Άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1 και αξίωναν αποζημίωση και άλλες θεραπείες.

98. Εξ αυτών, τέσσερεις αγωγές αφορούσαν άρνηση εκ μέρους του Κηδεμόνα πριν από τις 7 Μαΐου 2010 να άρει τη διαχείριση, έτσι ώστε η περιουσία να μπορεί να μεταβιβαστεί στο πλαίσιο συμφωνητικών πώλησης. Εξ αυτών, μία (η δικαστική διαδικασία ενώπιον του Επαρχιακού Δικαστηρίου υπεβλήθη από αγοραστή, όπως περιγράφεται στην παράγραφο 96 ανωτέρω) και εν συνεχεία αποσύρθηκε. Σε άλλη περίπτωση, υπεβλήθη αίτηση στον Κηδεμόνα προς επανεξέταση, η οποία ακόμα εκκρεμεί. Οι ενάγοντες σε τρεις εκ των υποθέσεων αξιώνουν αποζημίωση για ζημίες και απώλειες που προκλήθηκαν από την άρνηση άρσης της κηδεμονίας και έτσι επιτρέπουν τη μεταβίβαση ακινήτου βάσει συμφωνητικού πώλησης, καθώς και γενική αποζημίωση για την επικαλούμενη παραβίαση της Σύμβασης, συνεπεία της κηδεμονίας. Ζητούν επίσης αναγνωριστικές αποφάσεις ότι δικαιούνται να ασκήσουν τα δικαιώματα ιδιοκτησίας τους, καθώς και διατάγματα άρσης της κηδεμονίας. Στην περίπτωση κατά την οποία έχει ζητηθεί επανεξέταση, δεν ζητείται αποζημίωση: το αίτημα που υποβλήθηκε από την κληρονόμο ενός

αποθανόντος Τουρκοκύπριου ιδιοκτήτη συνίστατο στην έκδοση απόφασης, η οποία να αναγνωρίζει το δικαίωμα της στην ιδιοκτησία, και σε διάταγμα άρσης της κηδεμονίας.

99. Οι υπόλοιπες δύο αγωγές αφορούν στην άρνηση του Κηδεμόνα πριν από τις 7 Μαΐου 2010 να άρει την κηδεμονία και να επιστρέψει την περιουσία στους ιδιοκτήτες ελεύθερη κατοχής. Ζητήθηκαν επίσης αποζημιώσεις για απώλεια χρήσης και για επικαλούμενη παραβίαση του Άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ 'αριθ. 1.

100. Εν κατακλείδι, εκκρεμούν ενώπιον των Επαρχιακών Δικαστηρίων πέντε υποθέσεις. Κατά την υποβολή των πληροφοριών, η ανταλλαγή των δικογράφων δεν είχε ακόμη ολοκληρωθεί στις υποθέσεις αυτές.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΑΡΑΠΟΝΑ

101. Οι αιτητές παραπονέθηκαν σύμφωνα με το Άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αρ. 1 για τους περιορισμούς σε σχέση με τη χρήση της περιουσίας τους εντός της Κυπριακής Δημοκρατίας.

102. Εξαιρουμένων των αιτητών στην αίτηση υπ' αρ. 1545 - 1507 και 3240/05, οι υπόλοιποι αιτητές παραπονέθηκαν επίσης για επέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της κατοικίας τους δυνάμει του Άρθρου 8.

103. Εξαιρουμένων των αιτητών στην αίτηση υπ' αρ. 38902/05, 1760/05 και 3240/05, οι αιτητές επικαλέσθηκαν περαιτέρω τα Άρθρα 6 και 14 της Σύμβασης σε αυτό το θέμα.

104. Εξαιρουμένων των αιτητών στην αίτηση υπ' αρ. 4080/06, 34776/06, 1760/05 και 3240/05, οι αιτητές επικαλέσθηκαν επίσης το Άρθρο 13 της Σύμβασης σε αυτό το θέμα.

105. Ο αιτητής στο πλαίσιο της αίτησής του υπ' αριθ. 34776/06 επικαλέσθηκε περαιτέρω το Άρθρο 3 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4, ισχυριζόμενος ότι

εφόσον ο Νόμος 139/1991 δεν τού επέτρεπε να διαμένει εντός της ιδιοκτησίας του και ως εκ τούτου εντός του ελεγχόμενου από την Κυπριακή Δημοκρατία εδάφους, είχε ουσιαστικά εκδιωχθεί από τη χώρα του.

106. Ο αιτητής στο πλαίσιο της αίτησής του υπ' αρ. 1760/05 παραπονέθηκε επίσης για έξωση και για το βαθμό της βίας που είχε χρησιμοποιηθεί. Επίσης παραπονέθηκε για το θάνατο του παππού του αιτητή, που όπως ισχυρίστηκε, συνέβη συνεπεία της προσφυγοποίησής του και της κατάσχεσης της γης του. Η αίτησή του στρεφόταν, εκτός από την Κύπρο, κατά της Ελλάδας και του Ηνωμένου Βασιλείου.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ι. ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΑΙΤΗΣΕΩΝ

107. Δεδομένου του παρόμοιου υπόβαθρου ως προς τα πραγματικά γεγονότα και το νομικό περιεχόμενο, το Δικαστήριο κρίνει ορθή την συνένωση των εννέα αιτήσεων δυνάμει του Κανονισμού 42 § 1 των Κανονισμών του Δικαστηρίου.

ΙΙ. ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΩΝ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 8 ΚΑΙ 14 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟ 1 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΥΠ'ΑΡΙΘ. 1

108. Οι αιτητές παραπονέθηκαν κυρίως για αδικαιολόγητη επέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιοκτησίας, συνεπεία των ενεργειών του Κηδεμόνα δυνάμει του Νόμου 139/1991. Η πλειοψηφία των αιτητών παραπονέθηκαν επίσης για αδικαιολόγητη επέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της κατοικίας τους και ότι είχαν υποστεί διακρίσεις (βλ. παραγράφους 102 -103 ανωτέρω).

109. Το Άρθρο 8 της Σύμβασης ορίζει:

> " 1. Παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του.

2. Δεν επιτρέπεται να υπάρξη επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αύτη προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον δια την εθνικήν ασπάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων. "

110. Το Άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου Αρ. 1 ορίζει τα εξής:

«Παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθή της ιδιοκτησίας αυτού ειμή δια λόγους δημοσίας ωνελείας και υπό τους προβλεπομένους, υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου όρους.
Αι προαναφερόμεναι διατάξεις δεν θίγουσι το δικαίωμα παντός Κράτους όπως θέση εν ισχύϊ Νόμους ούς ήθελε κρίνει αναγκαίον προς ρύθμισιν της χρήσεως αγαθών συμφώνως προς το δημόσιον συμφέρον ή προς εξασφάλισιν της καταβολής φόρων ή άλλων εισφορών ή προστίμων."

111. Το Άρθρο 14 ορίζει:

«.Η χρήσις των αναγνωριζομένων εν τη παρούση Συμβάσει δικαιωμάτων και ελευθεριών δέον να εξασπαλισθή ασχέτως διακρίσεως φύλλου, φυλής, χρώματος, γλώσσης, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προελεύσεως, συμμετοχής εις εθνικήν μειονότητα, περιουσίας, γεννήσεως ή άλλης καταστάσεως. "

Α. Οι ισχυρισμοί των μερών σχετικά με την εξάντληση των εσωτερικών θεραπειών, ως αποτέλεσμα της τροποποίησης του Νόμου

1. Η Κυβέρνηση

112. Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι η τροποποίηση του Νόμου 139/1991 διασφαλίζει ότι όλοι οι αιτητές σήμερα μπορούν να έχουν πρόσβαση σε δικαστήρια και να επικαλούνται κατ' ισχυρισμόν παραβιάσεις των

δικαιωμάτων τους δυνάμει της Σύμβασης. Οι διαθέσιμες θεραπείες ήταν ευρύτατα προσπελάσιμες και αντικατόπτριζαν την προσέγγιση του Δικαστηρίου. Η Κυβέρνηση υποστήριξε ως εκ τούτου, με βάση την υπόθεση *Δημόπουλος και άλλοι κατά Τουρκίας* (απόφαση), υπ' αρ. 46113/99, 3843/02, 13751/02, 13466/03, 10200/04, 14163/04, 19993/04 και 21819/04, ΕΔΑΔ 2010 ..., ότι οι αιτητές όφειλαν να εξαντλήσουν την προβλεπόμενη από την τροποποίηση του Νόμου 139/1991 θεραπεία. Συγκεκριμένα, η προτεινόμενη λύση προσφέρει εγγυήσεις αμεροληψίας και ανεξαρτησίας ως προς το δικαστικό σύστημα. Όπως έκρινε το Δικαστήριο στην υπόθεση *Δημόπουλος*, (βλ. ανωτέρω, παρ. 87), το γεγονός ότι η θεραπεία δεν υπήρχε κατά τη χρονική στιγμή που οι αιτητές είχαν υποβάλει τις αιτήσεις τους δεν αποτελεί εμπόδιο στην απαίτηση ότι τώρα αυτή έχει εξαντληθεί. Τίποτα δεν υπάρχει στον τροποποιητικό Νόμο που να περιορίζει την εφαρμογή των νέων θεραπειών μόνο σε εκείνες τις αιτήσεις που υποβλήθηκαν μετά την έναρξη ισχύος του. Κατά συνέπεια, είναι σαφές ότι ο τροποποιητικός νόμος έχει αναδρομική και μελλοντική εφαρμογή, και κατά συνέπεια η θεραπεία ήταν προσβάσιμη στους αιτητές οι οποίοι είχαν ήδη προσφύγει στο Δικαστήριο.

113. Συγκεκριμένα, όσον αφορά τις διατάξεις του τροποποιητικού Νόμου, η Κυβέρνηση σημείωσε τα εξής: πρώτον, ενώ ο Κηδεμόνας έχει τη διακριτική ευχέρεια να αποφασίζει για την άρση της κηδεμονίας, η διακριτική ευχέρειά του υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο και ως εκ τούτου, δεν είναι σε θέση να την ασκεί αυθαίρετα. Θα πρέπει λοιπόν να παρέχονται λόγοι. Δεύτερον, τα ένδικα μέσα στα εσωτερικά δικαστήρια δυνάμει του τροποποιητικού Νόμου είναι τα ίδια με εκείνα που θα μπορούσαν να αποδοθούν από το Δικαστήριο κατά τη διαπίστωση ορισμένης παραβίασης, συμπεριλαμβανομένης της αποκατάστασης της ιδιοκτησίας, συν την αποζημίωση για υλική και ηθική βλάβη. Ειδικότερα, τα εσωτερικά δικαστήρια οφείλουν να λαμβάνουν υπ' όψιν, κατά τη λήψη αποφάσεων επί της δέουσας θεραπείας, τις περιστάσεις και τους παράγοντες που λαμβάνονται υπ' όψιν από το Δικαστήριο. Τρίτον, η νέα θεραπεία που προβλέπει ο Νόμος διαφέρει κατά πολύ από την προσφυγή δυνάμει του Άρθρου 146. Συγκεκριμένα η προσβολή διοικητικής πράξης που κρίνεται παράνομη δυνάμει του Άρθρου 146 του Συντάγματος και η προσβολή αυτής ως ισοδυναμούσας με παρέμβαση στο πλαίσιο της

Σύμβασης αποτελούν δύο διαφορετικά πράγματα. Τέταρτον, ως προς τον ισχυρισμό των αιτητών ότι το δίκαιο της ανάγκης θα εμπόδιζε τα δικαστήρια από την εύρεση παραβίασης, η νομολογία με την οποία οι αιτητές αναφέρονταν προς στήριξη του επιχειρήματός τους αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του Άρθρου 146 του Συντάγματος και όχι βάσει του τροποποιητικού Νόμου, ο οποίος παρείχε θεραπείες δυνάμει της ίδιας της Σύμβασης. Σε περίπτωση που το Επαρχιακό Δικαστήριο επικαλείτο το δίκαιο της ανάγκης στο πλαίσιο οποιασδήποτε μελλοντικής εφαρμογής, πιθανόν το Δικαστήριο αυτό να πειθόταν επίσης ότι η παρέμβαση ήταν δικαιολογημένη σε αυτή τη βάση. Πέμπτον, η εκ των προτέρων εξέταση αιτήματος από διοικητική αρχή, αποτελεί συνήθη πρακτική σε όλη την Ευρώπη και δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ως παρεμπόδιση του δικαιώματος της πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Σε περίπτωση αρνητικής απόφασης από τον Κηδεμόνα, οι αιτητές διατηρούν το δικαίωμα να αποταθούν απευθείας στο Επαρχιακό Δικαστήριο, ώστε να προσβάλουν την απόφαση ως αντίθετη προς τη Σύμβαση. Δεν θα υποχρεούντον να ασκήσουν πρώτα προσφυγή δυνάμει του Άρθρου 146. Έκτον, οι όροι της διακριτικής ευχέρειας του Κηδεμόνα να απονέμει αποκατάσταση ήταν αρκούντως ευρεία ώστε να μπορεί να επιδικάζει αποζημιώσεις για απώλεια χρήσης. Σε κάθε περίπτωση, αν ο Κηδεμόνας αρνείτο να απονείμει τέτοια αποζημίωση, οι αιτητές θα μπορούσαν να προσφύγουν στο Επαρχιακό Δικαστήριο επικαλούμενοι τη Σύμβαση. Έβδομον, ενώ το Άρθρο 9 του Νόμου 139/1991 αναστέλλει την καταβολή οποιουδήποτε ποσού οφειλόμενου σε Τουρκοκύπριο, δεν αναστέλλει το δικαίωμα αποζημίωσης για παραβίαση των δικαιωμάτων της Σύμβασης. Το Άρθρο 9 σχετικά με το Ειδικό Ταμείο ιδρύθηκε βάσει του Άρθρου 11, το οποίο με τη σειρά του σχετίζεται με ενοίκια και άλλα ποσά, τα οποία εισπράττονται από τους ενοικιαστές των ακινήτων. Σε περιπτώσεις αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, όπως στην υπόθεση *Durmus*, οι περιουσίες δεν βρίσκονταν πλέον υπό την φροντίδα του Κηδεμόνα και έτσι οι αιτητές είχαν τη δυνατότητα να προσφύγουν είτε στο Ανώτατο Δικαστήριο είτε στο Επαρχιακό Δικαστήριο για οποιεσδήποτε καθυστερήσεις στην καταβολή των σχετικών αποζημιώσεων. Τέλος, ως προς την απαίτηση πληρωμής για βελτίωση του ακινήτου, οι αιτητές μπορούσαν να εγείρουν επιχειρήματα ως προς τη

συμβατότητα του Νόμου με τη Σύμβαση ενώπιον των εσωτερικών δικαστηρίων.

114. Εν κατακλείδι, η Κυβέρνηση τόνισε ότι η απλή ύπαρξη αμφιβολιών ως προς τις προοπτικές επιτυχίας των εσωτερικών διαδικασιών δεν απαλλάσσει τους αιτητές από την υποχρέωση να εξαντλήσουν την προτεινόμενη θεραπεία.

2. Οι αιτητές

(α) Οι αιτητές *Kazali*, *Mustafa*, *Nouri* και *Kamil*

115. Οι αιτητές ισχυρίστηκαν ότι η Κυβέρνηση δεν μπορούσε να επικαλεσθεί τις τροποποιήσεις του Νόμου 139/1991 ως λόγο για μη εξάντληση των εσωτερικών θεραπειών στις υποθέσεις τους. Κατ 'αρχάς, δεν υπήρχε τίποτα στον τροποποιητικό Νόμο που να καταδεικνύει ότι είχε αναδρομική εφαρμογή και ως εκ τούτου, θα μπορούσε να εφαρμοστεί μόνο στις αιτήσεις, οι οποίες εισήχθησαν μετά τη θέσπισή του. Δεύτερον, οι αιτητές τόνισαν ότι το κατά πόσον οι εσωτερικές θεραπείες είχαν εξαντληθεί, θα έπρεπε εν γένει να εκτιμηθεί με βάση την ημερομηνία κατά την οποία υποβλήθηκε η αίτηση. Υποστήριξαν ότι οι παρούσες υποθέσεις δεν εμπίπτουν στις περιορισμένες εξαιρέσεις από τον οικείο κανόνα και διαχώρισαν τις υποθέσεις τους από την υπόθεση *Δημόπουλος και Άλλοι*, όπου η θεραπεία εισήχθη για παροχή αποκατάστασης για περίπου 1.400 εκκρεμούσες αιτήσεις οι οποίες έγειραν παρόμοια ζητήματα. Ωστόσο, πολύ λιγότερες υποθέσεις εκκρεμούσαν κατά της Κύπρου και έτσι το Δικαστήριο μπορούσε εύκολα να τις εξετάσει, χωρίς να εφαρμόσει την εξαίρεση από τον γενικό κανόνα.

116. Επιπλέον, οι αιτητές ισχυρίστηκαν ότι χρόνια μετά την καταχώρηση των αιτήσεων και την ανταλλαγή των δικογράφων, θα ήταν άδικο και αθέμιτο να αναγκαστούν να προσφύγουν σε καινούργιες θεραπείες, η αποτελεσματικότητα των οποίων ήταν κατά την άποψή τους επισφαλής. Δεν υπάρχουν παραδείγματα για το πώς ο τροποποιητικός Νόμος θα μπορούσε να λειτουργήσει ώστε να προσφέρει αποζημίωση στους αιτητές. Οι αιτητές υποστήριξαν ότι στην υπόθεση *Δημόπουλος και Άλλοι*, οι δραστηριότητες της

Επιτροπής Ακίνητης Ιδιοκτησίας βρίσκονταν υπό τον έλεγχο του Δικαστηρίου για αρκετό χρονικό διάστημα πριν το Δικαστήριο αποφανθεί για την αποτελεσματικότητα της Επιτροπής. Επίσης αναφέρθηκαν σε μια σειρά υποθέσεων κατά τις οποίες το Δικαστήριο απέφυγε να απαιτήσει από τους αιτητές να προσφύγουν σε εσωτερικές θεραπείες κατά το στάδιο της δίκαιης ικανοποίησης (αναφέρθηκε σε *De Wilde, Ooms και Versyp κατά Βελγίου* (Άρθρο 50), 10 Μαρτίου 1972, § 16, Σειρά Α, αρ. 14. *Barberà, Messegué και Jabardo κατά Ισπανίας* (Άρθρο 50), 13 Ιουνίου 1994, § 17, Σειρά Α, αριθ. 285-C και *Camp και Bourimi κατά Ολλανδίας,* αρ. 28369/95, § 43,. ΕΔΑΔ 2000-X), και σημείωσε ότι στις παρούσες υποθέσεις, το Δικαστήριο θα εξέταζε αξιώσεις για δίκαιη ικανοποίηση και επί της ουσίας. .

117. Ως προς τις ειδικές διατάξεις του τροποποιητικού Νόμου, οι αιτητές υπέβαλαν αρκετές παρατηρήσεις. Πρώτον, υποστήριξαν ότι η νέα εξουσία, δυνάμει του Άρθρου 3 του Νόμου, του Κηδεμόνα να προβαίνει σε άρση της κηδεμονίας, τού επέτρεπε απόλυτη διακριτική ευχέρεια. Ως αποτέλεσμα, η διοικητική θεραπεία στερείτο σαφήνειας και διαφάνειας και ήταν ανεπαρκής ως μέσο αποκατάστασης. Δεύτερον, υποστήριξαν πως εξυπακούεται ότι σε περίπτωση χορήγησης αποκατάστασης από τον Κηδεμόνα, καμία αποζημίωση δεν είναι διαθέσιμη για απώλεια χρήσης. Δεν υπήρχε τίποτα στον τροποποιητικό Νόμο που να εξουσιοδοτεί τον Κηδεμόνα να απονείμει τέτοια αποζημίωση. Τρίτον, οι αιτητές τόνισαν ότι το άρθρο 6Α του τροποποιητικού Νόμου προβλέπει ότι οποιαδήποτε αποζημίωση επαφίεται στην απόφαση των εσωτερικών δικαστηρίων όταν αυτά διαπιστώνουν οποιαδήποτε παραβίαση της Σύμβασης. Αυτό δεν τροποποίησε την υπάρχουσα κατάσταση, όπου οι αιτητές είχαν τη δυνατότητα να υποστηρίξουν ενώπιον των δικαστηρίων ότι το καθεστώς της κηδεμονίας, καθώς και η άρνησή του Κηδεμόνα να τούς επιστραφούν οι περιουσίες τους, συνιστούσε παραβίαση της Σύμβασης, και κυρίως του Άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1. Δοθέντος ότι το Ανώτατο Δικαστήριο είχε διαπιστώσει στις υποθέσεις *Κίτσης* και *Σολομωνίδης* (βλ. ανωτέρω, παρ. 56 και 57-59) πως η κηδεμονία ήταν απαραίτητη και οι αιτητές που είχαν αξιώσει αποζημίωση δυνάμει του τροποποιητικού Νόμου δεν θα βρίσκονταν σε καλύτερη θέση. Στην υπόθεση *Suleyman*, το Ανώτατο Δικαστήριο είχε εξετάσει ρητώς τους όρους του

Άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ 'αριθ. 1 και έκριναν τους περιορισμούς επί των ιδιοκτητών τουρκοκυπριακών ακινήτων αναγκαίους (βλ. παρ. 71-75 ανωτέρω). Οι αιτητές σημείωσαν εν προκειμένω ότι η εναγόμενη Κυβέρνηση στις παρατηρήσεις της αρνήθηκε επίσης να παραδεχθεί οποιαδήποτε παραβίαση της Σύμβασης. Τέταρτον, η απαίτηση σύμφωνα με την οποία οι αιτητές οφείλουν να υποβάλουν σχετική αίτηση στον Κηδεμόνα πριν από οποιοδήποτε δικαίωμα, το οποίο απορρέει από την άσκηση αγωγής ενώπιον των επαρχιακών δικαστηρίων εμποδίζει την άμεση προσφυγή στα δικαστήρια. Περαιτέρω, δυνάμει του Άρθρου 146 (6) της Σύμβασης, ορισμένη δυσμενής διοικητική πράξη θα πρέπει πρώτα να προσβληθεί για κατάχρηση ή υπέρβαση εξουσίας, παρανομία ή αντισυνταγματικότητα. Έτσι, η πρόσβαση στο Επαρχιακό Δικαστήριο θα μπορεί να εξασφαλιστεί μόνο μετά από μια τέτοια πρόκληση, δυσχέραινε υπερβολικά τη διαδικασία. Πέμπτον, ο τροποποιητικός Νόμος δεν επεξηγεί ποια θα είναι η επίδραση του Άρθρου 9 του Νόμου, το οποίο προβλέπει ότι η καταβολή του ποσού οφειλόμενου σε Τουρκοκύπριο ιδιοκτήτη έχει ανασταλεί ενόσω διαρκεί η έκρυθμη κατάσταση στην Κύπρο. Η διάταξη αυτή δεν έχει τροποποιηθεί και η πολιτική της Κυβέρνησης μέχρι σήμερα είναι να μην καταβάλλει οποιαδήποτε αποζημίωση οφειλόμενη σε Τουρκοκύπριο, ακόμη κι αν έχει πραγματοποιηθεί αναγκαστική απαλλοτρίωση. Έκτον, ο Νόμος απαιτεί από τους Τουρκοκύπριους να πληρώνουν για την ανέγερση οικοδομών και τις μετατροπές που πραγματοποιούνται επί των περιουσιών χωρίς τη συγκατάθεσή τους.

118. Ως προς τις πληροφορίες που προσκόμισε η Κυβέρνηση σχετικά με την εφαρμογή του τροποποιητικού Νόμου, οι αιτητές θεώρησαν παράξενο το γεγονός ότι ουδεμία ακίνητη περιουσία επεστράφη στον ιδιοκτήτη της. Στην πράξη, η απόφαση για την άρση της κηδεμονίας εξαρτάται από την εκποίηση των περιουσιακών δικαιωμάτων των ιδιοκτητών και από το ό,τι είχε προηγηθεί της αποζημίωσης, συμπεριλαμβανομένης και αυτής για απώλεια χρήσης. Οι παρόντες αιτητές δεν θέλησαν να προβούν σε οποιαδήποτε πράξη πωλήσεως. Αξίωσαν επιστροφή των περιουσιών τους και αποζημίωση για απώλεια χρήσης. Περαιτέρω, ισχυρίστηκαν ότι ο Κηδεμόνας εφάρμοζε τα σχετικά κριτήρια κατά τρόπον αυθαίρετο και αδιαφανή. Ως προς την πράξη προσβολής, ενώπιον των δικαστηρίων δυνάμει του άρθρου 6Α, η απουσία

οποιασδήποτε δυνατότητας αποζημίωσης στο πλαίσιο του τροποποιητικού Νόμου για απώλεια χρήσης επιβεβαιώθηκε από την πρακτική εκ μέρους του Κηδεμόνα να μην επιδικάζει αποζημιώσεις. Κατά συνέπεια, οι αιτητές υποστήριξαν ότι οποιοδήποτε οριστό αγωγής στα δικαστήρια θα ήταν εκτός πραγματικότητας. Αναφέρθηκαν σε τρεις πρόσφατες αποφάσεις, μεταγενέστερες της έναρξης ισχύος των τροποποιήσεων (βλ. ανωτέρω, παρ.76-83) προς στήριξη των επιχειρημάτων τους.

(β) Οι αιτητές στις υποθέσεις *Durmus* και *Osman*

119. Οι αιτητές ενέκριναν τις παρατηρήσεις των προσφευγόντων *Kazali*, *Mustafa*, *Nouri* και *Kamil*. Ειδικότερα, διαφώνησαν ότι οι τροποποιήσεις του Νόμου 139/1991 επιλύουν το ζήτημα της παραβίασης, το οποίο αποτελεί και την προέλευση των παραπόνων που υπέβαλαν και θεώρησαν ότι εν πάση περιπτώσει η υπόθεσή τους διαφοροποιείται από την *Δημόπουλος και Άλλοι*, που αναφέρεται ανωτέρω. Ειδικότερα, τόνισαν ότι η απόφαση επί της υπόθεσης *Δημόπουλος,* δόθηκε στη δημοσιότητα μετά την απόφαση στην υπόθεση *Ξενίδη-Αρέστη κατά Τουρκίας*, αρ. 46347/99, 22 Δεκεμβρίου 2005, όπου το Δικαστήριο αποφάσισε να αναστείλει την εξέταση όλων των εκκρεμουσών αιτήσεων στα ίδια ζητήματα εν αναμονή της εφαρμογής των σχετικών γενικών μέτρων που υιοθετήθηκαν σύμφωνα με την απόφαση. Η παρέλευση πέντε ετών πριν από την έκδοση της απόφασης επί του απαραδέκτου στην υπόθεση *Δημόπουλος και Άλλοι* υπήρξε κρίσιμη για το εύρημα του Δικαστηρίου ότι η νέα θεραπεία ήταν αποτελεσματική, καθώς η Επιτροπή των Υπουργών είχε τη δυνατότητα να εποπτεύσει την εκτέλεση της προηγούμενης απόφασης.

120. Στους ισχυρισμούς της, η εναγόμενη Κυβέρνηση δεν απέδειξε ότι η νέα θεραπεία προσέφερε εύλογες ή ρεαλιστικές προοπτικές επιτυχίας. Η διακριτική ευχέρεια του Κηδεμόνα να επιτρέπει αποκατάσταση σε ορισμένες περιπτώσεις δεν περιορίζεται και ως εκ τούτου δεν συμμορφώνεται με την απαίτηση της νομιμότητας. Επιπλέον, οι αιτητές τόνισαν ότι το Ανώτατο Δικαστήριο απεφάνθη κατά της καταβολής αποζημιώσεων στους Τουρκοκύπριους, παρά τις διατάξεις του Συντάγματος, στη βάση του δικαίου

της ανάγκης. Κατά την αξιολόγησή τους κατά πόσον οι διατάξεις του Νόμου 139/1991 ήταν συμβατές με τη Σύμβαση, τα Επαρχιακά Δικαστήρια θα όφειλαν να ακολουθήσουν την προηγούμενη νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Θεώρησαν άσχετο κατά πόσον τα δικαστήρια όφειλαν να εξετάσουν τις οικείες διατάξεις στο πλαίσιο μιας προσφυγής δυνάμει του Άρθρου 146 ή αίτησης δυνάμει του άρθρου 6Α του τροποποιητικού Νόμου. Οι αιτητές ισχυρίστηκαν ότι στην Κυβέρνηση εναπόκειτο να αποδείξει ότι τα δικαστήρια εφάρμοζαν πράγματι τον τροποποιητικό Νόμο κατά τρόπον αποτελεσματικό.

121. Τόνισαν ότι στο πλαίσιο των υποθέσεών τους, οι περιουσίες τους είχαν απαλλοτριωθεί ή επιταχθεί αναγκαστικά. Δεν ήταν προβλέψιμο κατά πόσον ήταν εφικτή εκ μέρους του Κηδεμόνα η αποκατάσταση των ακινήτων περιουσιών στους ιδιοκτήτες, οι οποίες είχαν απαλλοτριωθεί ή επιταχθεί αναγκαστικά και τώρα βρίσκονται στα χέρια τρίτων. Επιπλέον, οι αιτητές αναφέρθηκαν στην πάγια τακτική του Κηδεμόνα δυνάμει του Άρθρο 9 του Νόμου να αρνείται την καταβολή αποζημιώσεων από το Ειδικό Ταμείο στους Τουρκοκύπριους ιδιοκτήτες για όσο διάστημα διαρκεί η έκρυθμη κατάσταση στο νησί. Ενώ τώρα η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η μη καταβολή δεν οφείλεται στην εφαρμογή του Άρθρου 9 του Νόμου, δεν εξήγησε τους λόγους για τους οποίους οι αποζημιώσεις οφειλόμενες σε ορισμένους εκ των αιτητών, των οποίων οι περιουσίες είχαν απαλλοτριωθεί, δεν καταβλήθηκαν.

122. Ως προς τις υποβληθείσες από την εναγόμενη Κυβέρνηση πληροφορίες αναφορικά με την τακτική που ακολουθείτο από τις 7 Μαΐου 2010, οι αιτητές ισχυρίστηκαν ότι αυτή επιβεβαιώνει την άποψή τους ότι οι τροποποιήσεις δεν καθιστούν τη θεραπεία, την οποία επικαλείται η Κυβέρνηση, αποτελεσματική. Συγκεκριμένα, δοθέντος ότι η Κυβέρνηση φαίνεται να υποστήριζε ότι οι περιουσίες των αιτητών δεν βρίσκονταν πλέον υπό καθεστώς κηδεμονίας, αφού είχαν απαλλοτριωθεί ή επιταχθεί, οι νέες εξουσίες ήταν άσχετες με αυτές. Η πρόσβασή τους στο δικαστήριο εξαρτάτο, σύμφωνα με το άρθρο 6Α, από ενδεχόμενη απόρριψη της υποβληθείσας αίτησης εκ μέρους του Κηδεμόνα προς άρση της κηδεμονίας. Σύμφωνα με τον Κηδεμόνα, τέτοια απόρριψη δεν είναι δυνατή όταν δεν υπάρχει πλέον καθεστώς κηδεμονίας.

Περαιτέρω, η Κυβέρνηση απέτυχε να προσκομίσει οποιεσδήποτε πληροφορίες σε σχέση με το κατά πόσον καταβλήθηκαν αποζημιώσεις στις υποθέσεις που αφορούσαν σε αναγκαστικές απαλλοτριώσεις.

123. Στις υποθέσεις τους, δεν τούς είχαν καταβληθεί τα οφειλόμενα ποσά δυνάμει του Άρθρου 9 του Νόμου, που δεν είχε τροποποιηθεί. Τα εσωτερικά δικαστήρια θα μπορούσαν να εμμείνουν στην άποψη ότι ο οικείος Νόμος δικαιολογείται στη βάση του δικαίου της ανάγκης. Επομένως, στην περίπτωσή τους δεν ήταν ούτε εφαρμόσιμος ούτε και αποτελεσματικός.

(γ) Οι αιτητές στην υπόθεση *Chakarto και Άλλοι*.

124. Όπως και στις ανωτέρω υποθέσεις, οι αιτητές στην *Chakarto και Άλλοι* ισχυρίστηκαν ότι η ύπαρξη αποτελεσματικών θεραπειών ήταν ζήτημα που θα έπρεπε να εξετασθεί σε συνάρτηση με την ημερομηνία κατά την οποία υποβλήθηκε η αίτηση. Οι πρόσφατες τροποποιήσεις του νόμου ήταν άνευ σημασίας. Εξέφρασαν επίσης την ανησυχία ότι ο τροποποιητικός Νόμος δεν είχε αναδρομική ισχύ και ως εκ τούτου, οποιοδήποτε αίτημα που θα υπέβαλαν θα ήταν εκπρόθεσμο. Σε κάθε περίπτωση, παραπονέθηκαν για την απόλυτη διακριτική ευχέρεια του Κηδεμόνα και τη νομολογία των εσωτερικών δικαστηρίων για την εν λόγω προθεσμία ως προς την αιτιολόγηση του Νόμου 139/1991.

125. Οι αιτητές τόνισαν ότι οι πληροφορίες που προσκόμισε η εναγόμενη Κυβέρνηση κατέδειξαν τη σημασία της διαμονής για την απόφασή του επί της άρσης της κηδεμονίας. Αρνήθηκε σταθερά να επιστρέψει οποιαδήποτε περιουσία σε Τουρκοκύπριους που διέμεναν στο βόρειο τμήμα της νήσου (εξαιρουμένης μιας περίπτωσης που αφορούσε κληρονομιά όπου ήρθη η κηδεμονία - βλ. ανωτέρω, παρ. 91). Δεν υπήρχε ξεκάθαρη θέση όπου ορισμένοι εκ των ιδιοκτητών διέμεναν στο εξωτερικό και ορισμένοι στο βόρειο μέρος της νήσου, όπως στην προκειμένη περίπτωση. Άλλος ένας σημαντικός παράγοντας ήταν η κατοχή ελληνοκυπριακών περιουσιών. Ο Κηδεμόνας σε καμία περίπτωση δεν προέβη σε άρση της κηδεμονίας. Κατέστη σαφές από τις πληροφορίες που προσκομίστηκαν ότι μόνο σε περιπτώσεις πωλήσεων

πραγματοποιηθήκε άρση της διαχείρισης των τουρκοκυπριακών περιουσιών από τον Κηδεμόνα. Περαιτέρω, όπως απορρέει από τις παρεχόμενες πληροφορίες, ο Κηδεμόνας δεν είχε την εξουσία να επιδικάζει αποζημιώσεις, και σε καμία περίπτωση δεν επιδίκασε αποζημίωση για απώλεια χρήσης. Τα δικαστήρια απέρριψαν εξίσου τις εν λόγω αιτήσεις και επιδίκασαν τα έξοδα υπέρ της Κυβέρνησης, αποθαρρύνοντας έτσι την υποβολή περαιτέρω αιτήσεων ενώπιόν τους.

126. Οι αιτητές ως εκ τούτου κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι ακόμα και ο τροποποιητικός Νόμος δεν αποτελεί αποτελεσματική θεραπεία για τους σκοπούς του Άρθρου 35 § 1.

(δ) Οι αιτητές στις υποθέσεις *Salih* και *Abni*

127. Οι αιτητές παραπονέθηκαν για το ασαφές περιεχόμενο της νομοθεσίας, και κυρίως για το ότι δεν δόθηκε ορισμός στον όρο «τουρκοκυπριακή», με αποτέλεσμα να μην ξέρουν κατά πόσον οι περιουσίες τους ενέπιπταν στο πλαίσιο του Νόμου 139/1991.

128. Ως προς τις τροποποιήσεις της νομοθεσίας, οι αιτητές τόνισαν ότι τα Επαρχιακά Δικαστήρια δεν έχουν την αρμοδιότητα να αποφανθούν κατά πόσο η ίδια η ύπαρξη του Κηδεμόνα παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα του ατόμου. Υποστήριξαν επίσης ότι το Άρθρο 5 του Νόμου εμποδίζει οποιαδήποτε αναδρομική αποκατάσταση για παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, υπό την προϋπόθεση ότι όλες οι προηγούμενες αποφάσεις του Κηδεμόνα θα θεωρούνται ότι έχουν ληφθεί νόμιμα, παρά την τροποποίηση του νόμου.

129. Οι αιτητές συμπέραναν ότι ο Κηδεμόνας εφάρμοζε κανόνες οι οποίοι δεν είχαν κανένα νομικό έρεισμα, δεν ήταν διαφανείς και δεν είχαν δημοσιευθεί πουθενά.

3. Η Τουρκική Κυβέρνηση

130. Επετράπη στην Τουρκική Κυβέρνηση να παρέμβει ως τρίτο μέρος, υποβάλλοντας τις παρατηρήσεις της σχετικά με τη συμμόρφωση του καθεστώτος κηδεμονίας με το Άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου Αρ. 1. Ωστόσο, το Δικαστήριο δεν την προσκάλεσε να αποφανθεί επί των τροποποιήσεων του Νόμου 139/1991 και των επιπτώσεων για την επιχειρηματολογία της εναγόμενης Κυβέρνησης για μη εξάντληση των εσωτερικών ένδικων μέσων, αλλά και ούτε ζήτησε άδεια για να τής επιτραπεί να καταθέσει τα σχόλιά της επί τούτω.

Β. Η εκτίμηση του Δικαστηρίου

1. Το Άρθρο 35 § 1 της Σύμβασης

131. Το Άρθρο 35 § 1 ορίζει τα εξής:

"1. Το Δικαστήριο δεν μπορεί να επιληφθεί προσφυγής παρά μόνο αφού εξαντληθούν τα εσωτερικά ένδικα μέσα, όπως αυτά νοούνται σύμφωνα με τις γενικώς παραδεδεγμένες αρχές του δικαίου και εντός προθεσμίας έξι (6) μηνών από την ημερομηνία της τελεσίδικης εσωτερικής απόφασης. ".

2. Γενικές αρχές της εξάντλησης

132. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι είναι πρωταρχικής σημασίας ο μηχανισμός προστασίας όπως καθορίζεται από τη Σύμβαση να λειτουργεί συμπληρωματικά με τα εθνικά συστήματα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να εποπτεύει τα Συμβαλλόμενα Κράτη στην επιτέλεση των υποχρεώσεών τους όπως αυτές απορρέουν από τη Σύμβαση. Δεν μπορεί, και δεν πρέπει να σφετερίζεται το ρόλο των Συμβαλλομένων Κρατών, τα οποία είναι υπεύθυνα να διασφαλίζουν το σεβασμό και την προστασία σε εθνικό επίπεδο των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών, όπως κατοχυρώνονται από την ίδια τη Σύμβαση. Ο κανόνας της εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων είναι επομένως αναπόσπαστο μέρος της λειτουργίας αυτού του συστήματος προστασίας. Τα κράτη απαλλάσσονται από τη δέσμευση να απαντήσουν ενώπιον οποιουδήποτε διεθνούς οργανισμού για τις πράξεις τους, πριν τούς δοθεί η

ευκαιρία να θέσουν τα ζητήματα απευθείας δυνάμει του δικού τους νομικού συστήματος, και όσοι επιθυμούν να επικαλεσθούν την εποπτική αρμοδιότητα του παρόντος Δικαστηρίου, αναφορικά με παράπονα κατά του Κράτους, υποχρεούνται, ως εκ τούτου, να χρησιμοποιήσουν πρώτα τα ένδικα μέσα που προβλέπονται από την εθνική έννομη τάξη (βλ., μεταξύ πολλών υποθέσεων , *Akdivar και Άλλοι κατά Τουρκίας*, 16 Σεπτεμβρίου 1996, § 65, Εκθέσεις 1996-IV). Το Δικαστήριο τονίζει περαιτέρω ότι το ίδιο δεν συνιστά πρωτοβάθμιο δικαστήριο, και δεν έχει την αρμοδιότητα αλλά ούτε και ορθό είναι ως προς τη λειτουργία του ως διεθνές δικαστήριο, να επιδικάζει για μεγάλο αριθμό υποθέσεων, οι οποίες απαιτούν διαπίστωση βασικών στοιχείων ή υπολογισμό χρηματικών αποζημιώσεων – δύο ζητήματα, τα οποία θα πρέπει για λόγους αρχής αλλά και αποτελεσματικής πρακτικής, να εμπίπτουν στο πλαίσιο των εθνικών δικαιοδοσιών.

133. Το Δικαστήριο παραπέμπει στην κλασική και περιεκτική δήλωσή του, η οποία τέθηκε στην απόφαση *Akdivar* (ό.π., § § 66-69) σχετικά με την εφαρμογή του κανόνα της εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων, όπως απαιτείται από το προηγούμενο Άρθρο 26 και νυν Άρθρο 35 § 1 της Σύμβαση (βλ. επίσης *Δημόπουλος και Άλλοι*., όπ.π., παρ. 70):

> "66. Σύμφωνα με το Άρθρο 26 κανονική προσφυγή πρέπει να ασκείται , μόνο όταν ο αιτητής χρησιμοποιήσει τα διαθέσιμα και επαρκή ένδικα μέσα τα οποία καθιστούν εφικτή την προσφυγή σε σχέση με τις επικαλούμενες παραβιάσεις. Η ύπαρξη των εν λόγω ένδικων μέσων πρέπει να είναι αρκούντως αναμφισβήτητη όχι μόνο στη θεωρία αλλά και στην πράξη, ειδάλλως θα στερούνται της απαραίτητης προσβασιμότητας και αποτελεσματικότητας (βλ., μεταξύ άλλων υποθέσεων, *Vernillo κατά Γαλλίας*, απόφαση της 20ης Φεβρουαρίου 1991, Σειρά Α αρ. 198, σελ. 11-12, παρ. 27., και *Johnston και Άλλοι κατά Ιρλανδίας,* απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 1986, Σειρά Α, αρ. 112, σ. 22., παρ. 45).
>
> Το Άρθρο 26 προβλέπει επίσης ότι τα παράπονα που υποβάλλονται εν συνεχεία στο Δικαστήριο του Στρασβούργου θα πρέπει να έχουν ήδη υποβληθεί στην αρμόδια εγχώρια αρχή, τουλάχιστον ως προς την ουσία και σε συνάρτηση με τις τυπικές απαιτήσεις και προθεσμίες όπως καθορίζονται από την εσωτερική νομοθεσία και, περαιτέρω, ότι οποιαδήποτε διαδικαστικά μέσα που θα μπορούσαν να αποτρέψουν παραβίαση της Σύμβασης θα πρέπει να έχουν

χρησιμοποιηθεί (βλ. *Cardot κατά Γαλλίας*, απόφαση της 19ης Μαρτίου 1991, Σειρά Α αρ. 200, σ. 18., παρ. 34).

67. Ωστόσο, δεν υπάρχει, όπως έχει προαναφερθεί, καμία υποχρέωση εκ μέρους των αιτητών να προσφύγουν σε ένδικα μέσα, τα οποία είναι ανεπαρκή ή αναποτελεσματικά. Επιπλέον, σύμφωνα με τους "γενικά αναγνωρισμένους κανόνες του διεθνούς δικαίου" ενδέχεται να υπάρχουν ειδικές περιστάσεις που απαλλάσσουν τον αιτούντα από την υποχρέωση να εξαντλήσει τα εσωτερικά ένδικα μέσα που έχει στη διάθεσή του (βλ. *Van Oosterwijck κατά Βελγίου*, απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 1980, Σειρά Α, αρ . 40, σελ. 18-19, παρ. 36-40). Ο κανόνας είναι μη εφαρμόσιμος, σε περίπτωση που ορισμένη διοικητική πρακτική, αποτέλεσμα επαναλαμβανόμενων πράξεων ασύμφωνων ως προς τη Σύμβασης και την επίσημη ανοχή των αρχών του Κράτους. Έχει αποδειχθεί, και ότι είναι τέτοιας φύσεως ώστε η διαδικασία να καθίσταται ανώφελη ή αναποτελεσματική (βλ. *Ιρλανδία κατά του Ηνωμένου Βασιλείου*, απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 1978, Σειρά Α, αριθ. 25., σελ. 64., παρ. 159, καθώς και την έκθεση της Επιτροπής για την ίδια υπόθεση, Σειρά Β, αρ. 23-Ι, σσ. 394-97).

68. Στο πλαίσιο της εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων υπάρχει ο κανόνας κατανομής του βάρους της απόδειξης. Εναπόκειται στην Κυβέρνηση, η οποία επικαλείται μη εξάντληση να πείσει το Δικαστήριο ότι η διαθέσιμη θεραπεία ήταν αποτελεσματική τόσο θεωρικά όσο και πρακτικά, κατά τη δεδομένη χρονική στιγμή, ότι δηλάδή ήταν προσβάσιμη και και ικανή να παράσχει αποκατάσταση αναφορικά με τα παράπονα του αιτούντος και προσέφερε εύλογες προοπτικές επιτυχίας.

Ωστόσο, όταν το βάρος της απόδειξης έχει ικανοποιηθεί, εναπόκειται στον αιτούντα να αποδείξει ότι η προσφερθείσα από την Κυβέρνηση θεραπεία εξαντλήθηκε πράγματι ή αποδείχθηκε για κάποιο λόγο ανεπαρκής και αναποτελεσματική υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις της υπόθεσης ή ότι υπήρξαν ειδικές περιστάσεις, οι οποίες απάλλασσαν τον αιτητή από την εν λόγω απαίτηση (βλ., μεταξύ άλλων υποθέσεων, την απόφαση της Επιτροπής σχετικά με το παραδεκτό της αίτησης υπ' αριθ. 788/60, *Αυστρία κατά Ιταλίας*, 11 Ιανουαρίου 1961, Επετηρίδα, τ. 4, σσ. 166-168. Αίτηση υπ'αρ. 5577-5583/72, *Donnelly και Άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (πρώτη απόφαση), 5 Απριλίου 1973, Επετηρίδα, τ. 16, σελ. 264. Βλ. επίσης την απόφαση της 26ης Ιουνίου 1987 από την Διαμερικανικό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην υπόθεση *Velásquez Rodríguez*, Προκαταρκτικέ Ενστάσεις (Preliminary Objections), Σειρά Γ, αρ. 1, παρ. 88., και Συμβουλευτική γνώμη του Δικαστηρίου

της 10ης Αυγούστου 1990 περί «Εξαιρέσεων από την εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων" (άρθρο 46 (1), 46 (2) (α) και 46 (2) (β) της Αμερικανικής Σύμβασης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα), Σειρά Α, αριθ. 11., σ. 32, παρ. 41).

Ένας τέτοιος λόγος μπορεί να δημιουργηθεί από τις εθνικές αρχές, οι οποίες διατηρούν εντελώς παθητική στάση απέναντι σε σοβαρά παράπονα για ανάρμοστη συμπεριφορά ή πρόκληση βλάβης από κρατικούς φορείς, επί παραδείγματι, όταν έχουν παραλείψει να προβούν σε έρευνες ή να παράσχουν αρωγή. Υπό αυτές τις συνθήκες, μπορεί να ειπωθεί ότι το βάρος της απόδειξης μετατοπίζεται εκ νέου, έτσι ώστε η εναγόμενη Κυβέρνηση να είναι εκείνη που θα πρέπει να αποδείξει το τι έχει πράξει εις απάντηση προς το μέγεθος και τη σοβαρότητα των καταγγελθέντων θεμάτων.

69. Το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι για την εφαρμογή του κανόνα πρέπει να λαμβάνεται δεόντως υπ' όψιν το γεγονός ότι εφαρμόζεται στο πλαίσιο του μηχανισμού προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για τη σύσταση του οποίου τα Συμβαλλόμενα Μέρη έχουν συμφωνήσει. Κατά συνέπεια, αναγνωρίζει ότι το Άρθρο 26 πρέπει να εφαρμόζεται με κάποιο βαθμό ευελιξίας και χωρίς υπερβολική τυπολατρία (βλ. την προαναφερθείσα απόφαση *Cardot*, σ. 18., παρ. 34).Το Δικαστήριο έχει επίσης αναγνωρίσει ότι ο κανόνας της εξάντλησης δεν είναι απόλυτος, αλλά και ούτε μπορεί να εφαρμόζεται αυτόματα. Κατά την επανεξέτασή του κατά πόσον έχει παρατηρηθεί ότι είναι απαραίτητο να λαμβάνονται υπ' όψιν οι ιδιαίτερες συνθήκες της εκάστοτε υπόθεσης (βλ. προαναφερθείσα απόφαση *Van Oosterwijck*, σ. 18., παρ. 35). Αυτό σημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι θα πρέπει να λάβει πραγματικά υπ'όψιν όχι μόνο την ύπαρξη των τυπικών ένδικων μέσων του νομικού συστήματος του εν λόγω Συμβαλλόμενου Μέρους, αλλά και το γενικό νομικό και πολιτικό πλαίσιο στο οποίο αυτά λειτουργούν, καθώς και την προσωπική κατάσταση των αιτούντος. "

3. Εφαρμογή των γενικών αρχών των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης

134. Το Δικαστήριο παραπέμπει στις παρατηρήσεις του σχετικά με το ιστορικό και πολιτικό υπόβαθρο των υποθέσεων όπως ορίζονται στην απόφαση επί της υπόθεσης *Δημόπουλος και Άλλοι* (βλ. ανωτέρω § § 83-85)

και που κρίνει ότι εφαρμόζει με την ίδια ισχύ όπως και στις παρούσες υποθέσεις. Κατά συνέπεια, όπως και στην υπόθεση *Δημόπουλος και Άλλοι*, για την ερμηνεία του Δικαστηρίου και την εφαρμογή της Σύμβασης θα πρέπει να εξετάζονται οι εν λόγω παράμετροι.

135. Οι αιτητές υποστηρίζουν ότι δεν θα έπρεπε να υποχρεούνται να προβούν στην εξάντληση μιας θεραπείας που τέθηκε σε λειτουργία μετά την υποβολή των αιτήσεών τους. Έκριναν ότι η εξαίρεση από τον γενικό κανόνα, και η οποία εφαρμόστηκε στην προαναφερθείσα υπόθεση *Δημόπουλος και Άλλοι* (παρ. 87-88) δεν ισχύει εδώ. Ωστόσο, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι, όπως και στην υπόθεση *Δημόπουλος και Άλλοι* το υπό εξέταση ένδικο μέσο τέθηκε σε ισχύ για αποκατάσταση σε εθνικό επίπεδο των υποβαλλόμενων δυνάμει της Σύμβασης παραπόνων από πρόσωπα των οποίων οι αιτήσεις εκκρεμούσαν ενώπιον του παρόντος Δικαστηρίου. Συνεπώς, δίνοντας βάρος στο επικουρικό περιεχόμενο του ρόλου του, το Δικαστήριο κρίνει ότι η εξαίρεση εφαρμόζεται και στην παρούσα υπόθεση. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο θα εξετάσει το βαθμό στον οποίο το νέο ένδικο μέσο μπορεί να θεωρηθεί πρακτικό και αποτελεσματικό έτσι ώστε να πληροί τις απαιτήσεις του Άρθρου 35 § 1.

136. Οι αιτητές υπέβαλαν μια σειρά από επιχειρήματα αμφισβητώντας την αποτελεσματικότητα του προτεινόμενου ένδικου μέσου, επικαλούμενοι διάφορους λόγους, συμπεριλαμβανομένης και της ευρείας διακριτικής ευχέρειας του Κηδεμόνα και της σημασία του τόπου διαμονής και της κατοχής ελληνοκυπριακής περιουσίας στην απόφασή του. Τα επιχειρήματα αυτά αφορούν (α) τον ανεπαρκή ορισμό 'περιουσία' που υπόκειται στο καθεστώς κηδεμονίας (β) την απουσία ορισμένης διάταξης του τροποποιητικού Νόμου σε σχέση με αποζημιώσεις για απώλεια χρήσης (γ) την ανάγκη για διαπίστωση παραβίασης της Σύμβασης πριν εγερθεί δικαίωμα προσφυγής στα δικαστήρια δυνάμει του Άρθρο 6Α του τροποποιητικού Νόμου (δ) την απουσία άμεσης πρόσβασης στα δικαστήρια (ε) την αποτυχία τροποποίησης του Άρθρου 9 του Νόμου σχετικά με την καταβολή πληρωμών από το Ειδικό Ταμείο και τις συνέπειες για υποθέσεις αναγκαστικής απαλλοτρίωσης και επίταξης (στ) την υποχρέωση πληρωμής για οικοδομικές εργασίες και

μετατροπές επί των περιουσιών τους (ζ) και την έλλειψη αποδεικτικών στοιχειών ως προς την πρακτική. Το Δικαστήριο θα εξετάσει καθένα από τα εν λόγω παράπονα με τη σειρά τους.

(α) Η απόλυτη διακριτική ευχέρεια του Κηδεμόνα και η σημασία του παράγοντα της διαμονής και της κατοχής ελληνοκυπριακής ιδιοκτησίας κατά την λήψη αποφάσεων του

137. Οι αιτητές παραπονέθηκαν ότι η διακριτική ευχέρεια του Κηδεμόνα κατά την λήψη αποφάσεων για αιτήσεις αφορούσες την άρση κηδεμονίας ήταν απεριόριστη και ότι ο τρόπος άσκησής της δεν ήταν διαφανής. Κατέστη σαφές από τις πληροφορίες της Κυβέρνησης ότι ο Κηδεμόνας έπραξε κατά αυτόν τον τρόπον σε ελάχιστες περιπτώσεις, από τότε που τέθηκε σε ισχύ ο τροποποιητικός Νόμος και μόνο σε περιπτώσεις όπου η ιδιοκτησία επρόκειτο να πωληθεί σε Ελληνοκύπριο αγοραστή ή στην Κυβέρνηση. Σε καμία περίπτωση δεν επεστράφη περιουσία στον τουρκοκύπριο ιδιοκτήτη της. Περαιτέρω, όπως επιβεβαιώθηκε από τις πληροφορίες, η διαμονή στο εξωτερικό και / ή μη κατοχή ελληνοκυπριακής ιδιοκτησίας ήταν απαραίτητα στοιχεία για την άρση της κηδεμονίας. Επομένως, ήταν απίθανο να προβεί σε άρση της κηδεμονίας στις εν λόγω υποθέσεις. Υπήρχε επίσης η αβεβαιότητα ως προς το πώς θα προσέγγιζε υποθέσεις αφορούσες συνιδιοκτησία, όπου κάποιοι ικανοποιούσαν τα κριτήριά του και κάποιοι όχι ώστε να προβεί σε άρση της κηδεμονίας.

138. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η απόφαση του Κηδεμόνα είναι απλώς το πρώτο βήμα της διαδικασίας όπως προβλέπεται στο πλαίσιο του τροποποιητικού Νόμου 139/1991 και ότι, σε περίπτωση άρνησης, η απόφασή του μπορεί να αναθεωρηθεί δικαστικά με άσκηση αγωγής ενώπιον του Επαρχιακού Δικαστηρίου (βλ. ανωτέρω, παρ. 50). Συνεπώς, σύμφωνα με το Δικαστήριο το γεγονός ότι ο Κηδεμόνας πιθανόν να μην μπορεί να άρει την κηδεμονία σε ορισμένη περίπτωση, δεν υπονομεύει την αποτελεσματικότητα της προτεινόμενης συνολικής θεραπείας.

139. Στο βαθμό που ασκείται κριτική για την επικαλούμενη υπερβολικά περιοριστική προσέγγιση για το θέμα της αποκατάστασης για κατοχή ακίνητης περιουσίας στους Τουρκοκύπριους ιδιοκτήτες της από τον Κηδεμόνα της Δημοκρατίας, το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι οποιαδήποτε απόφαση του Κηδεμόνα μπορεί, εν συνεχεία, να επανεξετασθεί από τα δικαστήρια. Εν πάση περιπτώσει, στην υπόθεση *Δημόπουλος και Άλλο*., που αναφέρεται ανωτέρω παρ. 111, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι πολλές δεκαετίες μετά την απώλεια της κατοχής από τους τότε ιδιοκτήτες, οι περιουσίες έχουν σε πολλές περιπτώσεις αλλάξει χέρια, δια δωρεάς, κληρονομικής διαδοχής ή κατά άλλο τρόπο. Όσοι απαιτούν τίτλο ιδιοκτησίας μπορεί να μην έχουν δει ή χρησιμοποιήσει ποτέ την εν λόγω περιουσία. Αρκετοί από τους παρόντες αιτητές φαίνεται να βρίσκονται στη θέση αυτή. Ως εκ τούτου, το ζήτημα που τίθεται αφορά το κατά πόσον η έννοια του νόμιμου τίτλου, καθώς και η προσδοκία της πλήρους απόλαυσης του οφέλους του εν λόγω τίτλου είναι ρεαλιστική στην πράξη. Όπως το Δικαστήριο ανέφερε στην υπόθεση *Δημόπουλος και Άλλοι*, (βλ. ανωτέρω, παρ. 114) πάντα υπήρχε ισχυρός νομικός και πραγματικός δεσμός μεταξύ ιδιοκτησίας και κατοχής και πρέπει να αναγνωριστεί ότι με την παρέλευση του χρόνου, η κατοχή ενός τίτλου ιδιοκτησίας μπορεί να στερηθεί οποιασδήποτε πρακτικής συνέπειας. Η νομολογία του Δικαστηρίου καταδεικνύει ότι, αν η φύση της παραβίασης επιτρέπει επαναφορά στην προτέρα κατάσταση, επαφίεται στο εναγόμενο Κράτος να την εφαρμόσει. Ωστόσο, αν η αποκατάσταση δεν είναι εφικτή, το Δικαστήριο, για λόγους πάγιας πρακτικής, επέβαλε στο Συμβαλλόμενο Κράτος την εναλλακτική απαίτηση να καταβάλει αποζημίωση έναντι της αξίας του συγκεκριμένου ακινήτου.

(β) Ως προς την ανεπάρκεια του ορισμού «περιουσία» που υπόκειται στο καθεστώς κηδεμονίας

140. Το Δικαστήριο δέχεται ότι ο ορισμός που έχει αποδοθεί στον όρο «Τουρκοκυπριακή περιουσία» για τους σκοπούς του Νόμου 139/1991 επιδέχεται συζήτησης. Ωστόσο, δεν θεωρεί ότι η εν λόγω ασάφεια υπονομεύει την αποτελεσματικότητα του ένδικου μέσου. Οι αιτητές μπορούν να υποστηρίξουν ότι οι περιουσίες τους δεν εμπίπτουν καθόλου στο πεδίο

εφαρμογής του Νόμου, οπότε το καθεστώς κηδεμονίας δεν θα ισχύει για αυτούς. Σε περίπτωση μη επιτυχούς τεκμηρίωσης του επιχειρήματός τους, οι προβλεπόμενες από τον τροποποιητικό Νόμο θεραπείες, αναφορικά με τη δυνατότητα άρσης της κηδεμονίας, θα είναι στη διάθεσή τους.

(γ) Ως προς την απουσία διάταξης του τροποποιητικού Νόμου σε σχέση με αποζημίωση για απώλεια χρήσης

141. Οι αιτητές υποστήριξαν ότι δεν υπήρχε καμία διάταξη σε σχέση με αποζημιώσεις για απώλεια χρήσης σε επίπεδο νομοθεσίας και ότι η πρακτική του Κηδεμόνα και του Επαρχιακού Δικαστηρίου καταδεικνύει ότι τέτοια αποζημίωση δεν ήταν διαθέσιμη. Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι η παροχή τέτοιων αποζημιώσεων εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Κηδεμόνα (βλ. ανωτέρω, παρ. 113).

142. Το Δικαστήριο συμφωνεί ότι ο τροποποιητικός νόμος δεν αναφέρεται ρητώς στη διαθεσιμότητα αποζημιώσεων για απώλεια χρήσης. Ωστόσο, διαφαίνεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 6Α (2) του τροποποιητικού Νόμου, οι αιτούντες που υπέβαλαν αίτημα προς τον Κηδεμόνα για αποζημίωση για απώλεια χρήσης και απορρίφθηκαν, θα μπορούσαν να καταχωρήσουν αγωγή ενώπιον του Επαρχιακού Δικαστηρίου, ισχυριζόμενοι παραβίαση των δικαιωμάτων τους δυνάμει της Σύμβασης. Το άρθρο 6Α (3) απαιτεί από το Επαρχιακό Δικαστήριο να λαμβάνει υπ' όψιν τους παράγοντες που θεωρεί σχετικούς το παρόν Δικαστήριο, όταν καλείται να αποφανθεί κατά πόσον έχει σημειωθεί ορισμένη παραβίαση και δυνάμει του Άρθρου 6Α (4) και (5), σε περίπτωση παραβίασης το δικαστήριο να είναι σε θέση να επιδικάζει αποζημιώσεις για ηθική βλάβη, υπολογίζοντας υποχρεωτικά τα κριτήρια και τους παράγοντες που λαμβάνει υπ' όψιν επί τούτω το Δικαστήριο (βλ. ανωτέρω, παρ. 50).

(δ) Ως προς την ανάγκη διαπίστωσης ορισμένης παραβίασης της Σύμβασης πριν εγερθεί το δικαίωμα θεραπείας στα δικαστήρια, δυνάμει του άρθρου 6Α του τροποποιητικού Νόμου

143. Οι αιτητές αναφέρθηκαν στη νομολογία των δικαστηρίων, κυρίως αυτή του Ανωτάτου Δικαστηρίου στο πλαίσιο των υποθέσεων που καταχωρήθηκαν δυνάμει του Άρθρου 146, το οποίο κρίνει τον 139/1991 Νόμο αιτιολογημένο δια του δικαίου της ανάγκης. Επεσήμαναν ότι ορισμένες αποφάσεις λήφθηκαν μετά την έναρξη ισχύος του τροποποιητικού Νόμου και υποδείκνυαν ότι η προσέγγιση των δικαστηρίων δεν είχε αλλάξει από τη θέσπιση των τροποποιήσεων. Ως εκ τούτου, θεώρησαν ότι τα δικαστήρια είχαν ήδη αποδείξει σε εθνικό επίπεδο ότι καμία παραβίαση της Σύμβασης δεν προέκυψε από τη θέσπιση του Νόμου 139/1991.

144. Το Δικαστήριο αναγνωρίζει ότι η νομολογία των κυπριακών δικαστηρίων, στην οποία αναφέρονται τα μέρη, πριν από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του τροποποιητικού Νόμου, υποδεικνύει, ως επί το πλείστον, μια αντίσταση στο επιχείρημα σύμφωνα με το οποίο οι διατάξεις του Ν. 139/1991 παραβιάζουν τη Σύμβαση, και κυρίως το Άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου Αρ. 1 (βλ ανωτέρω, παρ. 51-75). Διαφαίνεται ότι οι ελάχιστες αποφάσεις που έχουν δοθεί στο Δικαστήριο και οι οποίες εκδόθηκαν μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος του τροποποιητικού Νόμου έχουν υιοθετήσει αυτή την περιοριστική προσέγγιση (βλ. ανωτέρω παρ. 76-83). Ωστόσο, δεν φαίνεται να υπάρχει οποιαδήποτε αναφορά στις αποφάσεις στο εδάφιο 6Α του Νόμου 139/1991, και ως εκ τούτου, το Δικαστήριο θεωρεί ότι δεν είναι σαφές με ποιο τρόπο τα δικαστήρια θα προσεγγίσουν τη διεργασία ερμηνείας των διατάξεων του τροποποιητικού Νόμου. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι σε περίπτωση ανεπιτυχούς απόφαση του Επαρχιακού Δικαστηρίου, είναι δυνατή η υποβολή έφεσης ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Υπό αυτό το πρίσμα, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι στην υπόθεση *Ahmet*, στο πλαίσιο της οποίας εκδόθηκε απόφαση από το Ανώτατο Δικαστήριο κατόπιν εφέσεως, τον Φεβρουάριο του 2011, το Ανώτατο Δικαστήριο δεν κλήθηκε να αξιολογήσει τη συμμόρφωση των πράξεων του Κηδεμόνα ή των διατάξεων του Νόμου 139/1991 με τη Σύμβαση και η υπόθεση τελικά απορρίφθηκε λόγω έλλειψης δικαιοδοσίας (βλ. ανωτέρω, παρ. 77 και 80). Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι παρέχει οποιαδήποτε διευκρίνιση ως προς το ποια θα είναι η προσέγγιση του Ανωτάτου Δικαστηρίου μπροστά σε αυτά τα ζητήματα.

145. Εν κατακλείδι, το Δικαστήριο κρίνει ότι κατά την εξέταση των υποθέσεων που καταχωρούνται δυνάμει διατάξεων του τροποποιητικού Νόμου, τα κυπριακά δικαστήρια θα λαμβάνουν δεόντως υπ' όψιν τη νομολογία του παρόντος Δικαστηρίου, ειδικότερα ως προς το Άρθρο 8 και το Άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αρ. 1 και ότι κατά την έκδοση αποφάσεων θα εξετάζουν εκ νέου το θέμα, παρουσιάζοντας πλήρως το σκεπτικό τους και εξηγώντας με σαφήνεια κατά πόσο και με ποιο τρόπο οι περιορισμοί που επιβάλλονται επί της ιδιοκτησίας Τουρκοκυπρίου, αιτιολογούνται δυνάμει των εν λόγω άρθρων.

(ε) Ως προς την απουσία άμεσης πρόσβασης στα δικαστήρια

146. Μερικοί από τους αιτητές παραπονέθηκαν ότι η προτεινόμενη θεραπεία δεν τούς προσέφερε άμεση πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Ωστόσο, το Άρθρο 35 § 1 δεν απαιτεί την άμεση πρόσβαση στη δικαιοσύνη, για να θεωρείται μια θεραπεία αποτελεσματική. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι μια αρνητική απόφαση που έχει ληφθεί από τον Κηδεμόνα, δύναται εν συνεχεία να επανεξετασθεί από τα δικαστήρια.

(στ) Ως προς τη μη τροποποίηση του άρθρου 9 του Νόμου, αναφορικά με την καταβολή των πληρωμών και τις συνέπειες για περιπτώσεις αναγκαστικής απαλλοτρίωσης και επίταξης

147. Οι αιτητές *Osman* και *Durmus* αναφέρθηκαν στη διαφωνία της Κυβέρνησης ότι η ακίνητη ιδιοκτησία τους δεν βρισκόταν πλέον υπό το καθεστώς κηδεμονίας, καθώς είχε απαλλοτριωθεί ή επιταχθεί. Ως εκ τούτου, ισχυρίστηκαν ότι καμία θεραπεία δεν βρισκόταν στη διάθεσή τους σύμφωνα με τον τροποποιητικό Νόμο 139/1991 και τα ακίνητά τους δεν υπόκεινταν πλέον στον εν λόγω νόμο και το Άρθρο 9 που αφορά την αναστολή των πληρωμών κατά τη διάρκεια της έκρυθμη κατάσταση δεν τροποποιήθηκε.

148. Το Δικαστήριο συμφωνεί ότι ο βαθμός, στον οποίο οι διατάξεις του Νόμου 139/1991 που εφαρμόζονται σήμερα στους αιτητές των οποίων οι περιουσίες έχουν απαλλοτριωθεί ή επιταχθεί, δεν είναι απολύτως σαφής. Ενώ η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι οι περιουσίες δεν υπόκεινται πλέον σε καθεστώς

κηδεμονίας (βλ. ανωτέρω, παρ. 113), αυτό δεν αποκλείει από μόνο του, όπως τόνισε η ίδια η Κυβέρνηση, την εφαρμογή του Νόμου 139/1991 ή το νέο ένδικο μέσο, το οποίο διαλαμβάνεται στο άρθρο 6Α. Οι αιτητές ισχυρίστηκαν ότι η καταβολή των αποζημιώσεων ανεστάλη δυνάμει του άρθρου 9 του Νόμου. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι το εδάφιο 6Α αναφέρεται στην απόρριψη "αιτήματος" από τον Κηδεμόνα, κάτι που δημιουργεί το δικαίωμα άσκησης αγωγής στο Επαρχιακό Δικαστήριο και την κατ' ισχυρισμόν παραβίαση της Σύμβασης. Τίποτα από αυτά που παρουσιάστηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου από πλευράς Κυβερνήσεως ή των αιτητών φαίνεται να αποκλείει οποιαδήποτε υποβληθείσα αίτηση στον Κηδεμόνα για καταβολή της αποζημίωσης που συμφωνήθηκε από τον Κηδεμόνα και χορηγήθηκε από τις αρχές σε σχέση με αναγκαστική απαλλοτρίωση ή επίταξη τουρκοκυπριακής περιουσίας, που ακολουθήθηκε από διαδικασίες στα δικαστήρια σε περίπτωση δυσμενούς απόφασης.

(ζ) Ως την υποχρέωση πληρωμής για οικοδομικές εργασίες και μετατροπές επί της ακίνητης ιδιοκτησίας τους

149. Το Δικαστήριο αναγνωρίζει ότι, σύμφωνα με τον τροποποιητικό Νόμο, όπου το δικαστήριο διατάσσει αποκατάσταση ορισμένης ακίνητης περιουσίας στον Τουρκοκύπριο ιδιοκτήτη της, ο Κηδεμόνας και ο νόμιμος κάτοχός της διατηρούν το δικαίωμα να ζητήσουν το ποσό δαπανών που μπορεί να προκύψει για επισκευές και βελτιώσεις επί του ακινήτου (βλ. ανωτέρω, παρ. 50). Ωστόσο, οποιαδήποτε απόφαση για επιδίκαση εξόδων, θα λαμβάνεται από τα δικαστήρια, έχοντας υπ' όψιν τις αρχές που έχουν καθοριστεί στη νομολογία του Δικαστηρίου, και οι αιτητές θα έχουν τη δυνατότητα να υποστηρίξουν, στο πλαίσιο δικαστικής διαδικασίας ότι η επιδίκαση των εξόδων στην περίπτωσή τους παραβιάζει τα δικαιώματά τους δυνάμει της Σύμβασης.

(η) Ως προς την απουσία αποδεικτικών στοιχείων αναφορικά με την πρακτική.

150. Οι αιτητές τόνισαν ότι σε αντίθεση με την υπόθεση *Δημόπουλος και Άλλοι*, όπου το Δικαστήριο είχε εξετάσει τη θέση προσεκτικά στο πλαίσιο της προηγούμενης πιλοτικής του απόφασης και της επακόλουθης απόφασή του για δίκαιη ικανοποίηση και όπου ουσιαστικά αποδεικτικά στοιχεία της πρακτικής της Επιτροπής Αποζημιώσεων ήταν διαθέσιμα, στην παρούσα υπόθεση, η θεραπεία εισήχθη σε προχωρημένο στάδιο της έγγραφης διαδικασίας και δεν υπήρχαν επαρκή στοιχεία σε επίπεδο πρακτικής, προκειμένου το Δικαστήριο να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η διαθέσιμη θεραπεία προσέφερε εύλογες προοπτικές επιτυχίας.

151. Το Δικαστήριο αποδέχεται ότι μέχρι σήμερα τα στοιχεία ως προς την πρακτική του Κηδεμόνα είναι περιορισμένα, και ακόμη λιγότερα είναι τα στοιχεία που αφορούν στην προσέγγιση των εσωτερικών δικαστηρίων. Ωστόσο, έχει ενθαρρυνθεί από το γεγονός ότι ο Κηδεμόνας έχει συμφωνήσει να προβεί σε άρση της κηδεμονίας σε αριθμό υποθέσεων όπου οι συνθήκες σε ορισμένα σημεία είναι παρόμοιες με αυτές που επικρατούν στις περιπτώσες αρκετών από τους αιτητές (βλ. ανωτέρω, παρ. 94). Ενθαρρυντικό είναι επίσης το γεγονός ότι έχουν καταχωρηθεί υποθέσεις ενώπιον των Επαρχιακών Δικαστηρίων (βλ. ανωτέρω, παρ.97-100), όπου θα πρέπει λογικά να προχωρήσουν σε εύλογο χρονικό διάστημα σύμφωνα με τις υποχρεώσεις του εναγόμενου Κράτους δυνάμει του Άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης. Σημειώνεται επίσης ότι η πρακτική των Επαρχιακών Δικαστηρίων και του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην Κύπρο έχει καταδείξει τη γενική συμμόρφωσή τους με τις απαιτήσεις του Άρθρου 6 της Σύμβασης.

(Ι) Συμπεράσματα

152. Εν κατακλείδι, οι νέες διατάξεις του Νόμου 139/1991 διατυπώνονται σε γενικές γραμμές και με ρητή αναφορά στις εγγυήσεις της Σύμβασης, όπως ερμηνεύονται από το παρόν Δικαστήριο. Επιτρέπουν στους αιτητές να υποβάλουν αίτημα στον Κηδεμόνα, επικαλούμενοι παραβίαση των δικαιωμάτων τους σύμφωνα με τη Σύμβαση και σε περίπτωση απουσίας ευνοϊκής απάντησης, να ασκήσουν αγωγή ενώπιον του Επαρχιακού Δικαστηρίου. Τα διαθέσιμα ένδικα μέσα περιλαμβάνουν διάταγμα για

ανάκτηση κατοχής ορισμένης ιδιοκτησίας και διαταγή καταβολής αποζημίωσης προς κάλυψη της χρηματικής και ηθικής βλάβης, καθώς και των εξόδων και δαπανών.

153. Συνεπώς, το Δικαστήριο δεν μπορεί να αποκλείσει ότι ο Νόμος 139/1991 όπως τροποποιήθηκε, προβλέπει προσβάσιμο και αποτελεσματικό πλαίσιο αποκατάστασης αναφορικά με παράπονα για επέμβαση σε περιουσίες που ανήκουν σε Τουρκοκύπριους. Οι ιδιοκτήτες ακινήτων- αιτητές στην παρούσα υπόθεση δεν έχουν κάνει χρήση του εν λόγω μηχανισμού και τα παράπονά τους, σύμφωνα με τα Άρθρα 8 και 14 της Σύμβασης και το Άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου Νο 1 της Σύμβασης, πρέπει να απορριφθούν για μη εξάντληση των διαθέσιμων εσωτερικών θεραπειών δυνάμει του Άρθρου 35 § § 1 και 4 της Σύμβασης.

III. Άλλες επικαλούμενες παραβιάσεις της Σύμβασης

154. Μερικοί εκ των αιτητών υπέβαλαν σειρά άλλων παραπόνων, συμπεριλαμβανομένων των παραπόνων κατά της Ελλάδος και του Ηνωμένου Βασιλείου (βλ. ανωτέρω, παρ. 103-106).

155. Υπό το φως του συνόλου του υλικού που έχει στη διάθεσή του και στο βαθμό που τα καταγγελθέντα ανωτέρω εμπίπτουν στην αρμοδιότητά του, το παρόν Δικαστήριο δεν διαπιστώνει παραβίαση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών όπως αυτά προβλέπονται από τη Σύμβαση ή τα Πρωτόκολλά της που απορρέουν από αυτά τα παράπονα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο ομόφωνα:

Αποφασίζει την συνένωση των αιτήσεων.

Κηρύσσει τις αιτήσεις απαράδεκτες.

Fatoş Aracı — Αναπληρωτής Γραμματέας

Lech Garlicki — Πρόεδρος

	Αίτηση υπ'αρ.	**Υπόθεση**
1.	49307/08	MUSTAFA και Άλλοι κατά Κύπρου
2.	30792/05	NOURI κατά Κύπρου
3.	1760/05	KAMIL κατά Κύπρου
4.	4080/06	DURMUS κατά Κύπρου
5.	34776/06	OSMAN κατά Κύπρου
6.	1545/07	CHAKARTO και Άλλοι κατά Κύπρου
7.	38902/05	ABNI κατά Κύπρου
8.	3240/05	SALIH κατά Κύπρου

Η μεταφράστρια

Δρ Μαρία Κωνσταντίνου